

# Ніва

ТЫДНЁВІК  
БЕЛАРУСАЎ  
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 6 (2335) Год XLVI

Беласток 11 лютага 2001 г.

Цана 1,50 зл.

## Усё чакаєм справядлівасці

Мікола ВАЎРАНЮК

— Майму брату было 23 гады, — сказавікі ў вачах успамінае Марыя Ляшкевіч (з дому Юзючук) з Краснага Сяла, — летам вярнуўся з Прусаў, а зімою прыйшла банда, узяла з хаты і мы яго ўжо больш не бачылі.

Брат Марыя Ляшкевіч быў адной з ахвяр крывавага рэйду атрада *Pogotowia Akcji Specjalnej Narodowego Zjednoczenia Wojskowego* пад камандаваннем Рамуальда Райса („Бурага”) па Бельскім павеце ў 1946 годзе. Гадавіна гэтых трагічных падзеяў, у выніку якіх загінула каля вясімдзесяці нявінных беларускіх сялян (у тым ліку дзяцей, жанчын і старэч) адзначалася напрыканцы студзеня.

У Бельску ля супольнай магілы трышцаці вазакоў, закатаваных каля вёскі Пухалы-Старэ, айцец Ян Шмыдкі адслужыў у нядзелю 28 студзеня паніхіду. У пропаведзі да сабраных сямейнікай ахвяр ён гаварыў:

— Слава Богу за тое, што гісторыя дазволіла нам скласці астанкі нашых блізкіх на гэтым месцы. Вечны ім спакой. Але гэтая магіла ўсё яшчэ чакае ўшанавання. Звяртаемся да ўсіх, хто мае ўладу, каб паспрыялі ўстанаўленню тут помніка, каб родныя няяніна загінуўшых людзей — у пераважнай большасці пажылія людзі — маглі адысці з гэта гавору свету з пачуццём выпаўненага даўгу перед бацькам, мужам, братам.

Валакіта з помнікам загінуўшым каля Пухал-Старых вазакам цягнецца ўжо трэх гады. На яго форму (праваслаўны крыж на кургане) і надпіс на плюце (ахвярам польскага ўзброенага падполля) згоды не дала падляшкі ваявода Крыстына Лукашук. Пропанавала яна, каб магіла была ўшанавана ляжачай плітой, адно з прозвішчамі ахвяр. Пагадзіўся з ёю міністр унутраных спраў. Вярхоўны адміністрацыйны суд у пачатку мінулага года іх аргументацыю палічыў незаконнай. З таго часу Грамадскі камітэт сэм'ёў закатаваных вазакоў чакае адміністрацыйнага рашэння. Знаходзіцца яно ў кампетэнцыі міністра ўнутраных спраў.

Завяршэння чакае таксама расследаванне злачынства. Пачала яго ў 1995 годзе Акруговая камісія даследавання злачынстваў супраць польскага народа ў Беластоку. У мінулым годзе, разам з пераўтварэннем Камісіі ў Інстытут нацыянальнай памяці (ІПН), следства было прыпыненае.

— Калі толькі ў камплектуем асабовы склад Інстытута і знайдзем адпаведная для працы памяшкані, расследаванне адновім, — кажа прокурор Радаслаў Гнацьеў, начальнік Камісіі даследавання злачынстваў супраць польскага народа Беластоцкага аддзела ІПН. — Не могу пакуль называць тэрміны, але



„Лісічкі” з Ласінкі атрымалі спецыяльную ўзнагароду.

## Гвядза і каляда

Ада ЧАЧУГА

На сцэне ад пачатку і да канца дэкарацыя, якую прывёз на сваё выступленне калектыв „Лісічкі” з Ласінкі: папяровая печка, на прыпекчу — старая чыгуны; канапы засланы саматканымі пасцілкамі, а на іх — вышываныя падушкі і падушачкі; стары куфар; на сценах — „акно” і вышываныя макаткі; у куце — ікона на вышываным ручніку; на першым плане — пахілены паркан, на якім сушацца збаны, побач — сноп саломы — каляда, а на падлозе — сена і рассыпаныя зярніты.

Усё тое, што яны прыцягнулі з сабой, так падыходзіць да гэтага конкурсу, што застаецца і стварае фон дзеля кожнага выступлення. Толькі „печка” на канец развалілася.

Пра калектыв „Лісічкі” з Ласінкі мы даволі абшырна пісалі ў трэцім і чацвёртым нумерах „Нівы” за гэты год. У чацвёртым нумары — менавіта пра выступленне ў Шчодры вечар у Этнографічным музеі ў Варшаве, на якое быў запрошаны калектыв. Сённяшнє выступленне — гэта скарочаная сцэнка тae праграмы, якая была паказана ў Варшаве.

А дзеяцца ўсё 27 студзеня 2001 года на сцэне кавярні „Цэхова”, дзе адбываюцца цэнтральная элімінацыя II конкурсу калядных калектывіў „Гвядза і каляда”. Арганізаторы: Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства і Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія ў Беластоку.

У цэнтральных элімінацыях конкурс выступіў дваццаць адзін калектыв. У раённых жа аглядах прайшлі найлепшыя. Конкурс быў супольны — для дзяцей і дарослых. Важна, што ўсё гэта — калектывы каляднікай.

„Лісічкі”, якімі кіруе матушка Аліна Кос, музичны інструктар з Нарвы, ака-

заліся рэвеляцыяй і атрымалі (дзеци і дарослыя) спецыяльную ўзнагароду.

Столькі калектывы, а кожны — не падвойны. Падсёла да мяне пасля выступлення Ніна Цыванюк з „Расспявянаага Гарадка”. Яшчэ не ведае, што яны зоймуць першае месца. Але ўжо вядома, што гэта было вельмі спелае выступленне. Зрабілі, што маглі: жанчыны апрануліся так, як калясіці (падвойныя хусткі на галаве), і не пазнаць іх. „Чорт” мае скуру са старога футра, прымільваеца да калядніц. Сыплюць збожжа з рэшата ў мяшок. Нехта тримае на кійку гарбуз з выразанымі вачымі і вуснамі са свечкай усіядзіне. (Пытаю, ці то ўжо і да каляднікаў дайшлі амерыканскія звычайі? Не, кажуць, у нас даўно іх наслілі, толькі ў руках, а не на кійку).

Відаць, што калядніцы дасканала бавіліся, рыхтуючыся да гэтага выступлення. Але найважнейшае, што ўсе песні праспівали на беларускай літаратурнай мове. Ім і козыр у руки: такая мова (з невялікім рэгіяналізмам) у іх наштодзень.

Чулі вы нашу песню „Пайшла каляда, калядуючы”? — пытае ў мяне Ніна Цыванюк. Яе ж нікто больш не заспіваў! І я адчуваю, што сэрца яе перапоўнена замілаваннем да таго, што яны робяць.

Гвядзы, елкі, „дзеци ў калысках”, кошыкі, кошычкі, а нават царскія банкноты, як плахты, з 1910 года (прывезлі „Красуні” з Краснага Сяла) — кожны стараўся нейкім атрыбутам аздобіць сваё выступленне і зрабіць яго арыгінальным, непадвойным.

„Журавінкі” з Агароднічакаў, якія засыды, співали свае песні, якія ўжо многа год складае ім Ніна Панкевіч. Было там і пра Агароднічакі, і пра Супрасль, і пра манахаў, што ідуць з Супрасля — так сказаць, сучасны фальклор.

[працяг 9]

## Новыя вуліцы ў Беластоку

У квартале Старасельцы былі прысвоены назвы чатырох вуліцам. Адна вуліца атрымала назыву „Сервісавая”, а трэй — нацыянальныя найменні: „Беларуская”, „Сербская” і „Украінская”. З ініцыятывай прысваення вуліцам нацыянальных называў выступіў радны Праваслаўнага клуба Славамір Назарук.

[сесія 2]

## Ці адкрываець новыя запаведнікі?

Войт Дубіцкай гміны лічыць, што трэба задумацца над заснаваннем краявіднага парку. Нельга вяртацица да старой формулы контракту для пушчы, бо многім гмінам цяжка будзе знайсці сродкі на экалагічныя інвестицыі.

[меркаванні 3]

## Пачаліся гонкі

Дзякуючы добра правадзенай палітычнай кампаніі нават звычайнім прыдуркам удаецца часам заняць кіруючыя пасады ў дзяржаўнай адміністрацыі ці наглядных радах манапалістычных фірмаў. З году ў год пашыраецца магнацкая група, кантралюючая галоўныя вузлы пераглізу публічных грошай.

[улада 4]

## Пісалі пра М. Багдановіча

Вучні рыхтаваліся пад Максіма Багдановіча, бо ў гэтым годзе мінае 110 гадавіна з дня нараджэння паэта. Відаць было, што карысталіся рознымі кніжкамі, хадзя не ўсе з іх супадаюць з сучаснымі поглядамі на творчасць Багдановіча.

[алімпіяды 5]

## „Белавежа”

Г. Валкавыцкі, ствараючы „Ніву”, планаваў ў ёй літаратурны дадатак. У той час (1956 год) Беласток не меў беларускай літаратурных традыцый, а пра такіх нашаніўскіх паэтаў, як М. Арол з Гарадка ці Янук Дарашкевіч з Меляшкай не ведалі. „Белавежа” стваралася на дзірване.

[генезіс 8]

## Смятана

Прабуйце, сказала яна, трэба ж спрабаваць. Пальцам прабуйце, дадала яна канфідэнціяльным тонам, нікто не бачыць. І, даючы мне прыклад, сама ўсадзіла свой здарожаны палец у вядзэрца, абвяля ім пасудзіну наво-кал, там, дзе смятана распрыснулася, і старанна аблізала руку.

[людзі 10]

# Беларусь — беларусы

## Новыя вуліцы ў Беластоку

29 студзеня г.г. адбылася 36 сесія Гарадской рады Беластока. Разглядаліся на ёй м.інш. змены ў Статуте горада Беластока, перафарміраванне Управы камунальной маёрасці ў суполку з абмежаванай адказнасцю Гміны Беласток, уздел Гміны Беласток у стваранні новай суполкі Таварыства грамадскага будаўніцтва, абставіны ў Доме дзіцяці н-р 2 і іншыя спрабы. У квартале Старасельцы былі прысвоены назвы чатыром вуліцам. Адна вуліца атрымала назыву „Сервісавая”, а трэх вуліцам атрымалі нацыянальныя назывы: „Беларуская”, „Сербская” і „Украінская”. З ініцыятывой прысваення вуліцам нацыянальных назваў выступіў радны Праваслаўнага клуба **Славамір Назарук**, вядомы нашым чытчам са сваіх багаслоўскіх нарысаў на старонках „Нівы”. Спадар Назарук тлумачыў патрэбу прысваення назваў „Беларуская” і „Украінская” суседствам гэтых народаў з Польшчай, а назыву „Сербская” — падабенствам гісторыі палякаў і сербаў, якія стагоддзямі змагаліся за нацыянальную незалежнасць. За прысваеннем „нацыянальных” назваў выказаліся 31 радны, адзін стрымаўся, а адзін быў супраць; галасаванне за „Сервісавай” вуліцай дало крыху горшы вынік.

Спадар Славамір Назарук прадстаўві мне і план расходаў гарадскога бюджету на культурныя мерапрыемствы нацыянальных меншасцей. Прадбачваеца ў ім на гэтыя патрэбы 55 тысяч злотаў, з чаго 10 тысяч адводзіцца на арганізацыю паланійных мерапрыемстваў у рамках супрацоўніцтва Беласток-Гродна. Грашовую падтрымку гарадскія ўлады Беластока прадбачваюць мерапрыемствам, арганізаваным Бела-

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

ныя супрацоўнікамі мытні пратаколы аб быщикам бы здзейсненым адміністрацыйным правапарушэнні, а таксама аб канфіскацыі прадметаў і дакументаў не адпавядаюць праўдзе ды змяшчаюць фальшивыя абвінавачанні ў непаслушнстве распарадженню службовай асобы і ў брыдкаслой.

Трэба прыгадаць, што ўжо сам факт правядзення згаданага форуму нарабіў нямана шуму. Яшчэ да пачатку семінара амбасада Беларусі ў Літве звярнулася ў Міністэрства замежных спраў гэтай краіны з нотай пратэсту супраць правядзення гэтага мерапрыемства, асаніўшы яго як „семінар аб метадах ненасильнага змагання з рэжымам”. Рэакцыя літоўскага МЗС аказалаася, на здзіў, сугучнай з меркаваннем беларускіх улад. Як было заяўлена афіцыйнай Вільні, мерапрыемства арганізуваў літоўскі Фонд падтрымкі грамадзянскай абароны і прайшло яно пад эгідай Літоўскай асацыяцыі правоў чалавека.

Белорусская деловая газета  
№ 912 ад 1.02.2001 г.

## Дамоў не даехаў

У панядзелак, 29 студзеня г.г., каля першай гадзіны ночы на чыгуначнай станцыі Гудагай быў зняты з цягніка і затрыманы супрацоўнікамі мытні адзін з лідэраў апазіцыі, дэпутат **Вярхоўнага Савета XIII склікання Генадзь Цярэня**, аб чым паведамілі прадстаўнікі Беларускага Хельсінскага камітэта.

Нягледзячы на тое, што прадстаўнікі праваахоўных органаў не прад'явілі былому дэпутату парламента ніякіх дакументаў, санкцыянуючых падобныя дзеянні, „прычына” для яго затрымання ў іх усё-такі была. Справа ў тым, што Генадзь Цярэня вяртаўся з Вільні, дзе разам з іншымі прадстаўнікамі апазіцыі прымаў удзел у семінары „Ненасильнае змаганне за дэмакратыю і дэмакратычныя пракэсы ў Беларусі”.

Як паведаміў Генадзь Цярэня, пры затрыманні супрацоўнікі мытні правялі асабісты агляд і забралі ў яго відэакамеру „Sony”, а таксама матэрыялы прайшоўшага ў Вільні форуму. Як спецыяльна падкрэсліў Цярэня, састаўле-

шиня праўлення АСБ „Беларусбанк” Нядзеля Ермакова, прайвілі прадстаўнікі шэрагу гаспадарчых міністэрстваў і ведамстваў Польшчы, буйныя польскія кампаніі і банкі.

Open.by, 18.01.2001 г.

## Новы погляд на стварэнне ВКЛ

1 лютага ў Гродне на сходзе клуба „Паходня” адбылася презентацыя кнігі гродзенскага гісторыка Алеся Краўцэвіча „Стварэнне Вялікага княства Літоўскага”. Яна выдадзена Жэшаўскім філіялам Люблінскага універсітэта імя Марыі Кюры-Складоўскай у Любліне, прафесарам якога з 1999 года з'яўляецца аўтар. Да гэтага ў 1996-1997 гг. ён праходзіў навуковую стажыроўку ў Ягелонскім універсітэце ў Кракаве. З'яўляеца доктарам гісторычных навук. Па словах самога А. Краўцэвіча, менавіта стажыроўка ў Ягелонскім універсітэце дала яму магчымасць напісаць кніжку. Там ён змог працаўаць з вялікай колькасцю гісторычных крывацін. У дадатак да яго археалагічнага досведу, гэта прывяло Алеся Краўцэвіча да новага погляду на стварэнне Вялікага княства Літоўскага.

Гісторыкі пачалі займацца гэтай проблемай яшчэ ў XIX стагоддзі, тады існавалі два погляды — польскі і расійскі. Палякі даводзілі, што ВКЛ было неад'емнай часткай Рэчы Паспалітай і насељніцтва тут паступова стала польскім. Расіяне ў сваю чаргу сцвярджалі, што гэта „ісконно рускія землі”. Агульным у высновах абодвух бакоў было тое, што стварылася ВКЛ у выніку захопу літоўцамі ўсходнеславянскіх тэрыторый. Пасля тое ж пачалі сцвярджаць літоўскія навукоўцы. Але яны лічылі, што створаная ў выніку літоўскіх перамог дзяржава была чыста літоўскай. Такія меркаванні не падвяргаліся змяненням амаль усё XX стагоддзе. Толькі ў яго другой палове беларускі гісторык Мікола Ермаловіч абверг гэтую думку. Ён сцвердзіў, што ВКЛ утвары-

лася дзякуючы захопу беларусамі прыбалтыйскіх земляў і дзяржава была беларускай.

У Алеся Краўцэвіча на гэта іншы погляд. Ён лічыць, што ніякіх заваёваў ні з аднаго, ні з другога боку не было. На думку гісторыка прыбалтыйскія плямёны і беларусы ў тых часах жылі ў згодзе. Ён не знайшоў у гісторычных крывацін сведчанняў пра напады літоўцаў на беларускія землі і наадварт. Тоё ж паказваюць археалагічныя даследаванні. Па словах Краўцэвіча, літоўскія кунігасы рабілі свае ваяўнічыя паходы праз беларускія землі, як праз саюзныя, без сутычак. Няраз гэтыя паходы былі сумеснымі. Аб'яднанне ў адну дзяржаву прымусіла зрабіць небяспека, як з усходу, так і з захаду. А паколькі беларуская культура была вышэйшая, яна стала домінуючай у княстве. Алеся Краўцэвіч прывёў прыклад з гісторычных крывацін, калі Ягайла пісаў, што яго народ называе дзяржайны герб Пагоняй, а зачыты паганін Кейстут даваў клятву на беларускай мове.

Праца Алеся Краўцэвіча выклікала рэзкую адмоўную рэакцыю літоўскіх гісторыкаў і іх мінскіх калег. Апошняя выхаваныя на расійска-савецкіх традыцыях і лічаць, што ўсе новыя погляды — падрыў недатыкальных асноваў і ідэалагічна шкодныя. Польскія навукоўцы аднесліся да канцепцыі Краўцэвіча больш памяркоўна.

Неадназначна была ўспрынята кнігі і „паходняўцамі”, большасць якіх выхаваны на кніжках Міколы Ермаловіча. Алею Краўцэвічу давялося адказаць на шмат пытанняў.

Зміцер КІСЕЛЬ

## Запалохванне ненадзейных

27 студзеня г.г. вечарам, каля свайго дома быў збіты галоўны рэжысёр ненадзяржайнага тэатра „Вольная сцэна” Валеры Мазынскі. Як расказала нам Людміла Мазынская, жонка пацярпела, яе муж суботнім вечарам а палове дзесятага вяртаўся з лазні. На вуліцы было зусім мала людзей. Перад ім ніхто не ішоў. Каля Валеры Мазынскі падышоў да свайго блёка, атрымаў удар дубінай у патыліцу і зваліўся на зямлю. Інтынктыўна затуліў галаву рукамі. Бамбіза нанёс яшчэ пяць удараў па галаве і, не абрааваўшы ахвяру, спакойна адышоў. Крык пабітага пачулі дзяўчата, якія стаялі ў першым пад'ездзе (Мазынскія жывуць у трэцім). Яны паведамілі аб здарэнні Людмілу Мазынскую і выклікалі хуткую дапамогу. Валеры Мазынскі апынуўся ў рэанімацыі. Лекары призналі ў яго страсенне мозгу, шматлікія траўмы галавы і зламанне косці локця руکі.

Валеры Мазынскі лічыць гэтае здарэнне запалохваннем дзеячаў культуры, якія намагаюцца захаваць творчую незалежнасць і не падпарадкуюцца рэпертуарным указанням міністэрстваў чыноўнікаў. Створаны ім тэатр „Вольная сцэна” вылучаеца нацыянальным духам, які ўлады стараюцца знішчыць. Прыгадаем, што ў мінульым годзе тру-

па „Вольнай сцэны” выйшла з-пад апекі Міністэрства культуры пасля таго як ведамства адмовілася фінансаваць п'есу Аляксея Дудараўа „Прынц Мамабук”, вызваліла Мазынскага з пасады мастацкага кіраўніка і назначыла на яго месца Валеру Анісенку. Цяпер „Вольная сцэна” працягвае сваю дзейнасць як недзяржайны тэатр. У гэтым годзе Валеры Мазынскі стаў яшчэ членам аргкамітэта па стварэнні „Згуртавання ўдзельнікаў адраджэнскіх, незалежніцкіх, вызвольных рухаў”, якога ўстаноўчы з'езд мае адбыцца ў сакавіку. Мэта ствараемай творчай інтэлігэнцыі арганізацыі — аб'яднаць усіх, хто апошнім дзесяцігоддзямі абараняў мову, культуру, гісторыю, нацыянальную гіднасць і свабоду беларусаў.

Невядомыя злачынцы, якіх міліцыя да гэтай пары не выявіла, нападалі таксама на іншых прадстаўнікоў нацыянальных аргентаванай ітнэлігэнцыі. Ад іх нядайна пацярпелі пісьменнік Артур Вольскі, кінарэжысёр Юрий Хашчавацкі (аўтар фільма „Звычайні прэзідэнт“) і артыст Расціслаў Янкоўскі. Валеры Мазынскі ўпэўнены, што злачынцу не выкрыюць, паколькі гэта палітычнае папярэджанне, а не кримінальны выпадак.

Віталій ЛУБА

## Беларускія прадпрымальнікі ў Познані

На дзесяці буйнейшых выставачных мерапрыемствах, якія сёлета адбудуцца ў Познані, будзе прадстаўлены калекцыяны стэнд Мінскага сталічнага саюза прадпрымальнікаў і работадаўцаў. Такі стэнд з інфармацыяй аб развіцці будаўнічага комплексу ў Беларусі ўжо

дэманстраваецца на вядомым міжнародным кірмашы „Будма-2001”. Чарговы візіт прадстаўнікоў беларускіх прадпрымальнікаў у Познань плануецца ў сакавіку. Тут адбудзеца вясення кірмаш „Познанскі тыдзень моды”.

Open.by, 2.02.2001 г.

## Супрацоўніцтва з польскімі кампаніямі

Праграма супрацоўніцтва АСБ „Беларусбанк” з польскімі кампаніямі на 2001 год была прадстаўлена ў Варшаве. Зацікаўленасць да перспектывных праектаў, якія прадставілі міністр фінансаў Беларусі Мікалай Корбут і стар-



# Увесь свет Мацея Канапацкага



Мацеј Канапацкі на сустэрэчы бытых гімназістаў у Вільні — 21.05.1994 г.

(праца; пачатак у 5 н-ры)

Віленская беларуская гімназія

Падчас нямецкай акупацыі ў Вільні былі толькі літоўскія і беларускія школы. Бацька Мацея вырашыў паслаць сына ў беларускую гімназію. І так два гады быў ён яе вучнем. Сёння Мацеј успамінае яе з сэнтыментам — сяброў і настаўнікаў. Асабліва ёла, з удзячнасцю гаворыць пра дырэктора Францішка Грышкевіча, адначасова настаўніка стылістыкі беларускай мовы і літаратуры. „Мы там вялі словаўтваральну працу — прыдумвалі новыя беларускія слова, якіх не хапала. Памятаю з якім захапленнем прыдумвалі як па-беларуску называць гумовыя боты: «макрастопы», «гумавікі», «мокрахраны»... Нашаму словаўтварэнню не было канца. Бацька тады таксама кінуўся ў грамадскую дзеяцельнасць — быў старшинёй бацькоўскага камітэта. Таму заўсёды першы ведаў пра мае школьнага граха. У класе было пад 50 вучняў. А ў ВБГ быў ў той час не толькі беларусы. Вучыліся там і палякі, і татары, і караімы”. ВБГ выратавала шмат моладзі ад вывазкі на прымусовую працу ў Нямеччыну, таму так многа было ахвотных у ёй вучыцца. Многія супрацоўнічалі з савецкай партызанкай або з Арміяй Краёвай. Радзюк, Карнюк... Мацеј пералічвае з памяці прозвішчы сваіх настаўнікаў і згадвае іх адданасць беларускай справе і моладзі. „А зубы мне лячыў доктар Грабінскі, найбагатшы беларус у Вільні — зрешты, усе немцы прыходзілі да яго з зубнымі проблемамі”, — прыпамінае.

З уваходам у Вільню саветаў летам 1944 г. пачалася новая рэчаіснасць. Мацеј з бацькам пачалі працаўць у электрастанцыі, Мацеј правяраў лічыльнікі, а бацька працаўць у бухгалтерыі. Ад-

ночы бацьку забралі ў Мінск і штодня дапытвалі пра Грабінскага. Выходзячы з хаты, Гасан падхапіў пісулку з 1918 г., пацвярджающую перадачу царскіх грошай і дакументаў 69 Артылерыйскай брыгады (быў яе камандзірам) маладой тады савецкай уладзе. На Лукішках 9 месяцаў сядзела Тамара за дапамогу АК у час вайны. Калі абое вярнуліся дахаты, вырашылі ехаць у Польшчу, бо аказаўся, што апінуўся ўжо ў спіску на выважку на ўсход.

## Рэпатрыянская доля

„Вырашылі ехаць. У нашай кватэры пасяліўся палкоўнік Мецяленка з жонкай. У іх не было дзяцей, яны вельмі наслюблі і не хацелі, каб мы выязджалі. У цяжайма — сказаў бацькі. Спакавалі два сундуки. Адзін мамін, пасажны, прывезены з Калугі. Забралі з сабой дываны, ноты класікаў, вонратку, бацькаў мундзір, здымкі. Тэатр „Лютня” купіў ад нас абмундзіраванне царскага вайскоўца. Усё апошніе аставілі Мецяленкам”, — успамінае тыя дні Мацеј. Быў гэта чэрвень 1946 г. 107-м рэпатрыянцікам транспартам сям'я Канапацкіх выехала ў Польшчу. Ехалі 11 дзён. Цягнік затрымаўся ў Быдгашчы. Усюды налеплены былі плакаты „3 x tak”. Быдгашч і стала прыстанішчам для ўсёй сям'і. Спярша атрымалі месца ў бараках, потым кватэру ў цэнтры горада, па вуліцы Снядэцкіх. Бацька далей атрымліваў пенсію. Мацеј, адмаладзіўшыся на трох гады, паступіў у І Ліцэй, у якім вучыліся таксама Вітал'д Тылёх і Ежы Гофман. Мацеј быў у адным класе з Артуром Боднарам — пазнейшым эканамістам і палітолагам. Пасля ліцея, у 1948 г. паступіў на юрыдычны факультэт Торуньскага ўніверсітэта. Пасля двух гадоў пакінуў ўніверсітэт, паколькі дакучала хвароба — лушчыкаваты лішай. „Я наогул марыў аб дыпламатыі, шмат чытаў пра яе, але, на жаль, мяне не прынялі ў Варшаўскую палітычную акадэмію; нават хацей штудзіраваць у Савецкім Саюзе, але туды мяне таксама не пусцілі. Тому паступіў я на рускую філалогію Ягелонскага ўніверсітэта”, — расказвае пра свае выбары жыццёвой сцежкі Мацеј. Цяг да рускай мовы ў Мацея была змалку бацька чытаў яму ў дзяцінстве рускую літаратуру. Дарэчы, многія рэпатрыянты паступалі на русістку.

11 мая 1953 г. памёр Гасан Канапацкі. Каб быць бліжэй Быдгашчы, Мацеј перайшоў у Варшаўскі ўніверсітэт, які закончыў у 1955 г. Працу пачаў у Польскім прэсавым агенцтве (Польскім агенцтве друку ў той час) па вуліцы Фоксал у Варшаве.

(праца будзе)

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

# Балканскі сіндром

Напрыканцы XX стагоддзя єўрапейская грамадскасць уздыхнула з палёгкай, калі Украіна вырашыла закрыць Чарнобыльскую атамную электрастанцыю. Здавалася, што знікла пагроза радиактыўнага забруджання натуральнага асяроддзя. Але як гром з чыстага неба прагучала вестка пра „балканскі сіндром” — хваробу, выкліканую абедненым уранам, які прымяняўся ў ходзе ваенай авантury НАТО супраць Югаславіі, а дакладней кажучы — су-

праць сербскага народа. Заходнія сродкі масавай інфармацыі пішуць аб шматлікіх захворваннях і смяротных ахвярах сярод жаўнероў НАТО ў Косаве і Босніі, не ўпамінаючи пра лёс мірнага насељніцтва на гэтыя тэрыторыі. Ці ж абеднены уран, выкарыстоўваны ў бенерпрыясах для павышэння іх магутнасці, меў шкодны ўплыў толькі на здароўе салдат? Як да гэтага ставяцца міжнародныя гуманітарныя арганізацыі?

Айчынныя СМИ стараюцца паменшыць небяспеку, якая пагражае польскім жаўнерам і паліцыянтам, што слу-

# Пачаліся гонкі

Набліжаецца да канца тэрмін пайна-моцтваў Сейма і Сената Польшчы. У гэтым годзе чакаюць нас парламенцкія выбары. Праўдападобна адбудуцца ўвесенню, але ўсе палітычныя арганізацыі ўжо пачалі гонкі да пасольскіх і сенатарскіх крэслau. Пару соцені значамітасцей польскай палітыкі ўжо на-ват не ўяўляе сваёй будучыні без дэпутацкіх мандатаў. Пасольскія платы і ўсялякія дадаткі дазваляюць абраннікам польскага люду жыць як сярэдне-заможнай шляхце. Дарэчы, пару тыдняў таму запланавалі яны сабе павысіць камандзіровачныя на 1 800 злотых.

Дзякуючы добра праведзенай палітычнай кампаніі нават звычайнім пры-дуркам удаеца часам заняць кіруючыя пасады ў дзяржаўнай адміністрацыі ці наглядных радах манапалістычных фірмаў. З году ў год пашыраецца магнацкая група, кантралюючая галоўныя вузлы пераплыту публічных грошай. Кошт абслугоўвання новай шляхты і магнатаў перарастае ўжо магчымасці дзяржаўнага бюджету. Хаця пастаянна і хутка ўзрастаюць падаткі, асабліва пасрэднія, найбольш ашуканчыя і дакучлівія ў выглядзе ўсялякіх акцызаў і падаткаў на дабаўленую вартасць (VAT), грошай не хапае на нішто, апрача абслугоўвання штораз большай арміі чыноўнікаў і ўсялякіх дэпутатаў.

Дэмаралізацыя ў радах улады заах-вочвае пайсці падобным шляхам некаторыя групы грамадства. Пра карупцыю ў судах, службе аховы здароўя, школах гаворыцца безупынна ў кожнай хаце. Хваля дэмаралізацыі сярод эліты стала так паўсюднай, што ў грамадстве не выклікае ўжо здзіўлення артыкул у прэсе пра супрацоўніцтва суддзі з бандытамі. Апошнім часам сродкі масавай інфармацыі шмат увагі прысвяцілі спра-ве ўзнагарод за добрую працу, якія са-мі сабе пачалі плаціць самаўрадавыя палітыкі. У Шчэціне, напрыклад, града-начальнікі выплатілі сабе 2 мільёны злотых і адначасова вырашылі закрыць гарадскі шпіталь, якога задўжанаць складала таксама 2 мільёны.

У працэсе „прыхватызацыі” маёма-ці публічных грошай бяруць удзел дзе-ячы ўсіх партый, якія акурат знаходзяцца пры ўладзе. Зразумела, найбольшыя магчымасці ў тых, якія кантралююць фінансы дзяржавы. Кіруючыя цяпер дзяржавай салідарнікі маюць свядомасць, што выбаршчыкі могуць іх пазба-віць на доўгі час доступу да крыніцы даб-рабату, якій з'яўляецца дзяржаўны бю-джэт. Тому хутка ствараюць нейкія дзіў-ныя ўстановы ў выглядзе новых адміністаратыўных структур, фондаў, у якія пералічваюцца публічныя грошы. Нават калі нехта захоча ў будучыні ліквідаваць гэтыя новаўтварэнні, вымушаны будзе плаціць гіганцкія кампенсацыі для пазбаўленых працы геніяў палітыкі.

Самыя хітрыя палітыкі з лагера ўла-ды прыдумалі проста дасканалы спосаб

абдурання выбаршчыкаў. Дэманстра-туту пакінулі свае партыі — Унію вольнасці і Акцыю выбарчую „Салідарнасць” — і стварылі сабе палітычную „платформу”. У сродках масавай ін-фармацыі паказваюць іх нованараджанымі хлопчыкамі, якія, так як усё грамадства, сталі ахвярамі дзейнасці партыйных калег. Мала хто ўжо памятае, што першая фігура гэтай групы — Анджэй Аляхоўскі — быў нядайна віц-прэм'ерам, міністрам замежных спраў, за якім цягнуліся нейкія фінансавыя скандалы. Маршалак Сейма Мацей Пляжынскі нядайна быў адным з галоўных палітыкаў салідарнікага лагера, а Дональд Туск — намеснікам старшыні Уніі вольнасці. Сёння на іх „платфор-му” гатовы галасаваць без аглядкі звыш 20 працэнтаў выбаршчыкаў. Палякі хо-чыць бачыць у гэтай групоўцы нейкую новую сілу, якая магла б адміністры-працэс пераўтварэння Польшчы ў банана-вую рэспубліку.

У шуме перадвыбарчай балбатні ніх-то так у сапраўднасці не звяртае ўвагі на праблемы грамадства. Амаль тры мільёны беспрацоўных у найбліжэйшых гадах будуть мець яшчэ меншыя шанцы знай-сці нейкую працу, чым да гэтай пары. Сі-туацыя не зменіцца, пакуль міністры публічна будуть ганарыцца тым, што беспрацоўе павысіла вытворчасць пра-цы, а некаторыя нават паказваюць яго як станоўчую праству развіцця капіталізму ў Польшчы. Невядома ці гэта дурна-та, ці цынізм, але напэўна праева свядо-масці людзей з лагера ўлады.

Посткамуністы, якія цяпер называюцца сацыял-дэмакратамі, здаўна рых-туюцца да кіравання краінай пасля най-бліжэйшых выбараў. Апрача слоў кры-тыкі ў адрас салідарнікай, пакуль што не паказалі яны нікакі альтэрнатыўны палітычны прапановы. Можна толькі спадзявацца, што пры іх панаванні не будзе нікага рэфармавання грамадска-га жыцця, нават калі рэформы будуть патрэбнымі. Рэформы на практицы абазначалі раптоўны рост лічбы чы-ноўнікаў і ўстаноў, якія раздавалі гро-ши партыйным апаратыкам. Пасля салідарніцкага кіравання краінай са-цыял-дэмакраты не мусіць рабіць нічо-га асаблівага, каб прыдбаць прыхиль-насць электарата. Ад сваіх канкурэн-таў дзеячы Саюза левых дэмакратоў ад-розніваюцца выразна толькі меншай падпарацаванасцю касцельнаму апа-рату. У справах эканоміі ці ролі дзяр-жавы няма паміж салідарнікамі і пост-камуністамі вялікіх разыходжанняў. Таму не варта спадзявацца, што ў най-бліжэйшы час паменшыцца кошт абслу-гоўвання дзяржаўнага апарату і ўтры-мання новай шляхты, а тым самым па-меншыца ўсялякія падаткі, якія грамад-зянне плаціць купляючы ваду, газ, бен-зін, хлеб, газету, электраэнергію і ўсё астатніе. Будзе добра, калі гэты кошт перастане ўзрастаць. Ужо сёння дася-гае ён межаў, за якім можа быць толь-кі бананавая рэспубліка.

Яўген МІРАНОВІЧ

маць неабходныя меры засцярогі. Экс-перты ААН праводзяць цяпер у некаль-кіх лабараторыях Еўропы паралельна доследы фрагментаў уранавых боепры-пасаў, якія прымяняліся падчас бамбар-дзіравання Югаславіі ў 1999 годзе.

На маю думку, прымяненне боепры-пасаў з абедненым уранам з'яўляецца сведомым генацыдам супраць сербска-га насельніцтва. За гэты ўчынак адказ-ныя асобы з кірауніцтва НАТО павінны быць прыцягнены да адказнасці пе-рад міжнародным судом.

Юстын ПРАКАПОВІЧ

# Igraū Arkestr u Gainaūcy

Аж 25 студзеня ў Гайнаўцы завяршылася ігранне Вялікага аркестра святочнай дапамогі. Шэфам гайнаўскага штабу быў Зіновій Галёнка, а дапамагалі яму валанцёры. Моладзь назбрала ў скарбонкі 6,4 тысячи злотых. На рахунак ад розных фірм Аркестр атрымаў 2,5 тыс. зл., а з аўкцыёну карцін і латарэй дайшло яшчэ 2,25 тыс. злотых. Разам сабралася 11,15 тыс. злотых. У нядзелю 7 студзеня ў рэстаране „Белая ружа”, якой уласнікам ёсць З. Галёнка на аўкцыёне карцін (былі м.інш. працы Алега Кабзара) найдаражэй прадалася ікона, падараваная Іканапіснай школай з Бельска-Падляшскага (420 зл.). А на латарэй можна было выйграць (за 5 злотых) мэблю (фатэлі і шафу) з „Фунэрэлі”. Шафу „выцягнула” была Ася Чарніцкая, якой тата, Кыштаф, актыўна дзейнічаючы ў штабе ВАСД, аддаў узнагароду на аўкцыён (купілі яе за 370 зл.). Дзякуючы гэтаму волату-пану Кышсю я, Агата і Ася ўвайшли на залу Гайнаўскага дома культуры на завяршальны канцэрт 25 студзеня. Білетаў ужо не было (прадалі каля 500 штук).

Дзень 25 студзеня жыхары Гайнаўкі, а асабліва моладзь, павінны запамятаць надоўга. У гэты дзень у мястэчку на ўскрайні Белавежскай пушчы зайграла вядомая шчэцінская група „Гэй”! Далі яны канцэрты толькі ў 9 гарадах у рамках Аркестра. Ася Рамашка, верная фанатка гэтага дзейнічаючага 8 гадоў ансамбля, выбралася з Беластока спецыяльна разам з аднакласніцай з III ліцэя Агатай Валосік. Гурт пачаў рэпетыцыю яшчэ пару гадзін да канцэрта. І тут як-раз прыдаўся пан Кышсю, які ўпусціў нас „на знаёмству” ў залу. Уся імпрэза пачалася канцэртам двух малавядомых гуртоў, у час якога публіка выразна збірала сілы на наступнае, каментуючы паводзіны аднаго з вакалістаў, які меў проблему (а мо так толькі ўдаваў, дзе-ля эффекту, што не можа ўстаяць на сцэне). Чакалася шаленства з зоркай вечара! У той час, нікім нераспазнаныя музыканты з гурту „Гэй” — гітарыст Марцін Жабеловіч і бубніч Роберт Лігевіч

сядзелі ў зале, прыслухоўваючыся ігры калег з іншых гуртоў. Карыстаючыся нагодай, Ася падышла да іх, папрасіла аўтограф, зрабіла здымак і пачала размову з бубніком. Выдаўся ён ўельмі мілым і адкрытым чалавекам. Разведа-ла, што новы дыск гурту пакажацца праўдападобна пад восень. Можа выдацца верным фанатам больш сцішаным ад папярэдніх, хоць напэўна не будзе бракаваць на ім іхнага славутага моцнага гітарнага гучання.

— Ці вы, на ўзор „Golec „Orkiestry” ці гурту „Bratanki”, не мелі б ахвоты зайграць штосьці „на гуральскую” ноту? — у адказ на гэта пытанне Роберт заўспіх-ся, што, пэўна, не, ды, калі б увесь гурт не быў бы супраць, маглі б і таго спрабаваць. Хвіліну пазней мусіў ужо бегчы за кулісы, каб падрыхтавацца да выступлення. А Ася, разам з іншымі, падалася пад самую сцэну, каб быць як найбліжэй куміраў рокавай моладзі.

Калі на сцэне сталі паяўляцца музыкі, у зале закіпела. Пачалося такое ча-канае ўсім рок-відовішча. На сэне былі ўжо ўсе: Марцін, Павел, Яцак, Роберт... Не хапала яе, галоўнае асобы... Не мінула хвіліна, як паказалася апранутая ў чорнае бландзінка... Не хто іншы, як спявачка Кася Насоўская. Усміхнулася, памахала рукой, прывітала публіку. „Гэй” пачаў канцэрт малавядомым творам „Katasza” з дыска „Karma”. Пасля прагучалі творы з старых і новых альбомаў. Былі гэта больш за ўсё менш вядомыя песні, на якія толькі самія верныя фанаты горача рэагавалі, даводзячыся амаль да экстазу. Не забракла та-кіх гітаў як „Eksperiment”, „Teksański” ці вядомай усім, гімна Аркестра, „Моjej i twojej nadziei”. На біс прагучалі „Zazdrość” і „List”. Хвіліну пасля канцэрта гурт сышоў са сцэны, запалілася святло, публіка памалу пакідала залу.

Для большасці маладых быў гэта канец кайфу ў гэты дзень. Але не для Асі і Агаты! Яшчэ ўвечар былі яны, як гости самога шэфа штабу Аркестра і прэ-асістэнткі Міры, на вячэры. Маглі ў „Белай ружы” бліжэй пазнаёміцца



Яны сабралі найбольш на рахунак Аркестра.

з музыкамі свайго ўлюблёна гурту. Спадзяваліся напыхлівых зорак, а ўбачылі шчырых і адкрытых людзей з вялікім пачуццём гумару. Для Асі быў гэта дзень, у якім перажыла прыгоду свайго жыцця! Для фанатаў пару вестак: гурт жыве ўжо ў згодзе з Пятром Банахам, заснавальнікам ансамбля, бытым гітарыстам. Гатовы ўжо 8 новых пе-сень. Плануецца канцэрт у Беластоку.

Гурт „Гэй” выступіў у Гайнаўцы дабрачынна. Арганізаторы вярнулі яму гроши за дарогу, пазычылі за свае гроши інструменты ў Беластоку, забяс-чылі ахову (з фірмы „Ryczeczko”), цудоўна накармілі музыкаў і абслугу (гэта ж у „Белай ружы!”). За білеты з канцэрта на рахунак Аркестра дайшло 7,6 тысяч злотых.

Іаанна РАМАШКА

Міра ЛУКША

Фота Міры Лукшы



Ася (злева) і Агата ў поўным ішасці — Ка-ся Насоўская перад імі — жывая!



Беларускія з Бельска з настаўніцай Зінаідай Дземянюк (Моніка Калішэвіч, Крыштэна Трэ-ска, Іаанна Паўлючук, Тамаш Іванюк і Моніка Адынец).

Вучні рыхтаваліся пад Максіма Багдановіча, бо ў гэтым годзе мінае 110 гадавіна з дня нараджэння паэта. Відаць было, што карысталіся рознымі кніжкамі, хаты не ўсе з іх супадаюць з сучаснымі поглядамі на творчасць Багдановіча, — пайнфармаваў член камісіі Ва-сіль Сакоўскі. — Алімпіяды патрэбная вучням. Яны вучацца здаваць экзамены, здабываюць веды па беларускай літаратуре і выпрацоўваюць станоўчыя пры-

меты свайго характару. Ужо здаўна пе-раможцы цэнтральнага этапу нашай алімпіяды прымаюцца ў многія вышэй-шыя навучальныя ўстановы без уступ-ных экзаменаў. Людзі, якія добра ведаюць беларускую мову, патрэбны ў беларускіх сродках масавай інфармацыі. Добрае валоданне беларускай мовай з'яўляецца козырам у пошуках працы.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

# Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ



Гульні ў час пастаноўкі.

## З урокаў беларускай мовы на „Ёлку”

Вучні з Гайнавскага белліцэя і Падставовай школы н-р 6 у Гайнавцы разам са сваім апекуном Наталляй Герасімюк, бібліятэкаркай з Беларускага музея, з 15 па 19 студзеня г.г. арганізавалі „Ёлкі” для дзяцей, якія ходзяць на заняткі беларускай мовы. У Гмінных дамах культуры ў Нарве і Нараўцы, Гарадскім доме культуры ў Гайнавцы і Падставовай школе ў Кляшчэлях сабралі каля 470 вучняў, якія прыехалі з 15 падставовых школ Гайнавскага павета. Белліцэсты выступалі перад сваімі малодшымі сябрамі з тэатральнай пастаноўкай „Усё будзе”, якую падрыхтавалі паводле сцэнарыя, апрацаванага Наталляй Герасімюк. Для дзяцей

арганізаваны былі конкурсы і гульні, а пасля ад Святога Мікалая і Дзеда Мароза атрымлівалі яны падарункі.

Вучні з Падставовых школ у Дубінах, Навакорніне і Махнатым разам са сваімі настаўніцамі беларускай мовы сабраліся ў Гайнавскім доме культуры 17 студзеня. Мерапрыемства распачалося ад пастаноўкі „Усё будзе”. Казачныя героі, запрошаныя на „Ёлку”, хадзілі і шукалі дзяцей, каб разам святкаваць. У лесе спаткалі яны Снегавіка, які завёў іх да Снежнай Карапевы. Хаця крыху замарожаныя Карапевай і сонныя трапілі ўрэшце да дзяцей. Адмарозілі іх вучні супольна з доктарам Айбалітам і вядучымі ды па-



Казачныя героі з пастаноўкі „Усё будзе”.  
Чалісі гульні. Дзеткі атрымлі ў шарах задачы і стараліся як найлепш выкананы іх. Вучні спявалі песні, чыталі вершы і танцавалі з прыгожа апранутымі казачнымі героямі. Бывала, што трэба было расказаць пра свайго сябра або пацалаваць яго ў нос. Перад сваімі сябрамі выступілі таксама вучні з Падставовай школы ў Махнатым, якія цікава падрыхтавалі пастаноўку „Каток залаты лабок”. Калі з падарункамі прыйшоў Дзед Мароз, трэба было сказаць вершык, загадку або заспяваць песню. У час тэатральных пастановак і гульняў дзеткі гаварылі на беларускай мове. Мерапрыемствам задаволены былі вучні і настаўнікі, бо мела яно і адукатыўны характар.

Аляксей МАРОЗ  
Фота аўтара



Адной з вядучых была Наталля Герасімюк.

Ларыса Генюш

### Зіма

Зіма сядзітая з марозам,  
З завеяй белаю прыйшла,  
Дыван прыгожанкі, сняжысты  
Да нас з паўночы прынясла.  
З-за хмарак выпаў з ціха месяц,  
Збірае зоркі ў карагод,  
І заблішчэлі, як брыльянты,  
На дрэвах іней, снег і лёд.  
Ці то ад іх, ці то ад зорак,  
Ды відна стала ўсё, як удзень,  
А шэршанькія хаткі вёскі  
На белым снезе, нібы ценъ.

### Птушкі і Міхаська

На дварэ суровы студзень  
Снег мяце.  
Птушкі ранкам вас разбудзяць  
Ў цемнаце.

— Мы не маєм сваіх хатак,  
Ціў-циў-циў.  
Мы шукаем тут зярнята,  
Ціў-циў-циў.

Дык ляціце да Міхаські  
На балкон,  
Канапелек і зярнята  
Дасць ён вам.

### Суня

Мая Суня дарагая  
Чакае мяне ад рання,  
Калі я да яе прыйду,  
Костачку ёй прынясу.

Яна хвосцікам махае,  
Мяне лапкай датыкае.  
Вясёлыя вочы ў нашае Суні,  
Калі малачка ёй падсунем.

Я нашай Суні мілай і добрай  
Не аддам і за грошай горбу.  
Не толькі сучка яна маладая,  
Але і сяброўка дарагая.

Марлена НЕСТАРУК,  
IV „а” кл. ПШ у Аўгустове

### Конкурс калядак

13 студзеня 2001 года ў ліцэі імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельскому Падляшскім, што знаходзіцца побач нашай школы адбыўся конкурс калядак. Наш клас таксама прымаў удзел у гэтым конкурсе. Пра яго мы даведаліся ўжо месяц раней. У праграме меў быць трапар Ражджаства Хрыстовага і дзве выбраныя калядкі. Мы выбралі „Ражджаство Хрыстова” і „Учора з вячора”. Калядку „Ражджаство Хрыстова” я іграла на флейце. Да конкурсу мы рыхтаваліся старанна, рабілі часта рэпетыцыі. Калі надышоў гэты дзень, я спаткалася з сяброўкамі ў дзясяць гадзін раніцы перад школай, а потым мы пайшлі на конкурс. Пачаўся ён у дзясяць гадзін. Усіх удзельнікаў было 30 груп. Наш клас выступаў як другі. Конкурсныя выступленні праходзілі ў сардэчнай і цёплай атмасфэры. Публіка дзякала ўдзельнікам доўгім аплодысментамі. Калі выступленні закончыліся, камісія пайшла на нараду. Камісія, між іншымі, вылучыла калядную групу з Райска. Нашаму класу, на жаль, не удалося заняць добра га месца, але нягледзячы на гэта конкурс мне вельмі спадабаўся. Думаю, што ў наступным годзе таксама будзе такі конкурс і мы ахвотна прымем у ім удзел.

Эдыта ПЕРАВОЙ,  
V „а” клас ПШ н-р 3 у Бельску

## Вялікае княства Літоўскае

### Гедзімін і Альгерд

Валадароў нашай стараżyтнай дзяржавы называлі вялікімі князьмі або гаспадарамі.

Значна ўмацаваў сваю краіну вялікі князь Гедзімін. Ягоную ўладу прызналі Полацкая, Берасцейская, Тураўская, Віцебская, Менская ды іншыя беларускія землі. Але некаторыя з іх, асабліва Полацкае княства, яшчэ доўга мелі сваіх князёў і трymаліся старадаўніх закону.

Гаспадар перанёс сталіцу з Наваградка ў Вільню. Там, на высокай гары, ёх загадаў пабудаваць мураваны замак. Для ворагаў штурмаваць гэты замак найцяжэй было ўзімку, калі гару палівалі зверху вадою і ўся яна рабілася ледзянай.

Гедзімін мусіў увесь час ваяваць з крыжакамі. Гэта было нялёгка, бо ў немцаў ужо з'явілася агняпальная зброя. Аднойчы, калі Гедзімінава войска ўзяло ў аблогу нямецкую фартэцу, варожая куля пррабіла вялікаму князю панцыр, і ён загінуў.

Ягоны сын Альгерд працягваў бацькаву справу. Ён адбіў шэсць вялікіх крыжацкіх нападаў і ўдвай пашырыў межы Княства.

Каля рэчкі Сінія Воды, што ўпадае ў Паўднёвы Буг, дружыны гэтага князя перамаглі злучаныя сілы трох татарскіх ордаў і вызвалілі ад прыгнёту Украіну. Пасля гэтага ўкраінскія землі пакінулі плаціць даనіну чужынцам і таксама далучыліся да Вялікага княства Літоўскага.

Пры Альгердзе нашым продкам упершыню давялося ваяваць з Маскоўскім княствам, якое хацела захапіць Смаленск. Альгерд зрабіў трыв паходы на Москву. Ён даходзіў да самых сценаў гэтага горада і з багатай здабычай вяртаўся дахаты.

Аднойчы Альгердава войска зноў заняло Москву, Маскоўскі князь Дзмітрый скаваўся за моцнымі мурамі крамля. Але ён быў так напалоханы, што неўзабаве выехаў на сустрач нашаму войску з багатымі падарункамі і папрасіў не штурмаваць крамль. Князь Альгерд згадзіўся ўзяць золата, срэбра, сабаліны футры ды іншую даніну. На знак сваёй перамогі ён сеў на каня, падехаў да крамля і дакрануўся да яго дзіда. „Памятай, што дзіда літоўская стаяла пад Москвой”, — сказаў ён на развітанне панораму Дзмітрыю.

Альгерд кіраваў краіну трыццаць гадоў і паказаў сябе выдатным ваяводам і дальнабачным палітыкам. Ён удала змагаўся за сваю дзяржаву не толькі на вайне, але і на мірных перамовах з суседнімі валадарамі. Рыцар, які прыязджаў у Вільню ў складзе нямецкага пасольства, пісаў пра гаспадара Вялікага княства так: „У князя велічны пагляд, вочы блакітныя, валасы светларусыя, росту ён вышэйшага за сяродні, размаўляе гучным голасам і добра ездіць на кані”. З летапісаў вядома, што Альгерд быў непераборлівы ў ежы і ніколі не піў віна — адну ваду.

Альгерд цудоўна ведаў нямецкую мову, аднак з крыжакамі пасламі заўсёды размаўляў праз перакладчыка па-беларуску.

Беларуская мова за Альгерда зрабілася дзяржаўнаю моваю Вялікага княства. Гэта азначае, што на ёй пісалі законы і княскія загады, яе павінны былі ведаць усе, каго бралі на дзяржаўную службу, незалежна ад таго, якой яны нацыянальнасці.

(працяг будзе)

## Польска-беларуская крыжаванка № 6

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку“. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

		▼	Posag Jazda	▼	Nogi	▼	Irys
Złotówka	Dzwonek	►					
Rumunii	Druk						
Pisownia		▼		Saga	►		
Okno		►		Bieda	►		
		►					
		►					

Адказ на крыжаванку № 2: Аратар, мёд, каляда, ганак, Нікан, ваяк. Магія, анёлак, Дыяна, Данія, ранак.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выигралі: **Марк Паўлючук** з Навасадаў, **Агнешка Семянок** з ПШ н-р 3 у Бельску-Падляскім, **Марта Карнілюк** са Слічак, **Святлана Федарчук** і **Анджэліна Ляшчынская** з Нарвы, **Анна Раманюк** са Старога Беразова, **Марыя Стэфанюк** з Ляхоў. Віншуем!

## Швед дзеям



Міхась Юроўчык, Пятрусь Стэльмашук, Ася Стэльмашук і Эля Юшчук з ПШ н-р 4 падрылі паэту жывыя ірысы і фіялкі.

Дзецы сказали: Ян Бжэхва, Юльян Тувім, Францішак Кабрыньчук ды Віктар Швед — гэта іхныя паэты. Вершы Віктара Шведа цяпер вядомы таксама дзеткам, якія не ведаюць беларускай мовы — могуць з ім пазнаёміцца з кніжак „Lata wiatr skrzylaty” і „Śmiech nie grzech”. Свае беларускія вершы пераклаў на польскую мову сам аўтар. І ўсе дзецы з вялікай ахвотай сустракаюцца з ім на аўтарскіх сустэрэчах (паэт за ўсё жыццё правёў іх больш за тысячу, і з маладзенькомі, і дарослымі сваімі чытачамі), вывучаюць вершы на памяць, ахвотна выступаюць.

Адна з сустэрэч, падрыхтаваная Аннай Юшчук, адбылася ў Пачатковай школе н-р 37 у Беластоку. Дзеткі з II „б” класа чытаюці і дэкламавалі вершы паэта, распытвалі паэта пра жыццё і творчасць, наўбываюць кніжкі, бралі аўтографы. Вельмі рады былі асабліва новыя паклоннікі дзіцячай паэзіі Віктара Шведа — пабачылі вельмі сімпатычнага паэта, паразмаўлялі з ім, і кніжкі маюць з уласнаручным дароўным надпісам! Гэта немалая падзея ў іх жыцці!

Ці не найбольш ведаюць Віктара Шведа дзецы з ПШ н-р 4 (дзе вучыцца ягоная дачушка Наталля) і ПШ н-р 12. Яны не раз выступалі з праграмамі з вершамі для дзяцей. Гэтак было і 21 студзеня г.г. на сустэрэчы ў Доме настаўніка ў Беластоку. Сустэрэчу сарганізаваў Настаўніцкі літаратурны клуб, вяла яе старшы-

Міра ЛУКША

Фота Пятра Юшчuka



Вучні II „б” кл. ПШ н-р 37 лічаць Віктара Шведа сваім паэтам.

# „Белавежа” нарадзілася з патрэбы

— Я рады, што ўрэшце знайшліся людзі, якія захацелі высветліць тэму, — сказаў Георгій Валкавыцкі, заснавальнік „Белавежы”, прыводзячы сенсацыйныя прыклады, што быццам на першым сходзе аднаму 150 золотых укралі (а ён на самай справе быў тады ў Мінску), што прыдумалі яе апаратчыкі ў «коханках» дзеля пропаганды сацрэалізму.

Канверсаторый «Беларуская літаратурнае аўяднанне „Белавежа”» — гэта чарговая прапанова Кафедры беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку, якая адбылася 25 студзеня г.г. у рамках цыклічных сустэреч вядомых як „Беларуская чацвяргі”. Нагодай паслужыла 45-гадзе беларускага літаратурнага руху на Беласточчыне. Тэма гэта, як адзначыў Георгій Валкавыцкі, абрасла ўжо міфы і легенды.

— Ідэя „Белавежы” нарадзілася з патрэбы, — сказаў як на судзе першы галоўны рэдактар „Нівы”. — У рэдакцыю пачалі прыходзіць допісы ад чытчою, прытым паэты праства пасыпаліся.

Г. Валкавыцкі, выпускнік маскоўскага Літаратурнага інстытута імя Горкага, ужо ствараючы „Ніву” планаваў у ёй літаратурны дадатак. Разлічваў на дапамогу з Савецкай Беларусі. У той час (1956 год) Беласток не меў беларускіх літаратурных традыцый, а пра такіх нашаніўскіх паэтаў, як М. Арол з Гарадка ці Янук Дарашкевіч з Меляшкай мала хто ведаў. „Белавежа” стваралася на дзірване.

\*\*\*

— У пачатку, як пачала выходзіць „Ніва”, у народзе пайшла чутка, што быццам бы аб'явіўся „Шэршань” (аўтар



сатырычных твораў, які друкаваўся ў „Новай Дарозе”). Мы адшукалі чалавека ды нават на штат пасадзілі, — згадвае Валкавыцкі, — ён нічога не рабіў, адно вершыкі пісаў. Праўда, не быў гэта той легендарны „Шэршань”, адно „Малы Шэршань”, вершаскладальнік з-пад Міхалова, да нядайна вясковы пастушок. Пасля друкаваўся пад псеўднімамі „Сошка”, „Корань”. Менавіта

— псеўданімы! Пачатак літруху быў ад засакречанасці, псеўданімаў. Аўтары (некаторыя зараз шырокавядомыя) ашараўшалі сваёй вынаходлівасцю... як Артур Амуроў, Іван Часоў, Агнія, Ваву, Яша

Бурш. Пасля, калі свой першы верш пад загалоўкам „Я беларус” даслаў Віктар Швед, ніхто не паверъю у аўтэнтычнасць прозвішча. На дадатак — той Швед быў з Мора!

„Белавежа” не ўзікла адразу як арганізацыя, адзначыў яе стваральнік, яна тады яшчэ не была патрэбнай. Самай істотнай праблемай была адукацыя. Таму пры рэдакцыі пачалі ладзіцца семінары. Слухачы знаёміліся з літаратурнай мовай, жанрамі.

— Усё гэта быў людзі з глыбінкі, з рэдакцыі прыходзіў адзін Сакрат Яновіч. Толькі ніхто тады не лічыў яго літаратарам, — бо і ён сам сябе не лічыў пісьменнікам! Ён нават на першы здымак не папаў, бо стаў недзе ў кутку.

Непрыметна, бясшумна ўвайшла ў „Белавежу” Надзея Артымовіч.

— Яе вершы прысылаў нам Юры Туранак. Гэта ён трymаў кантакт з рэдакцыяй, сабраў дакументацію пра аўтарку.

\*\*\*

Віктар Швед, які разам з Г. Валкавыцкім, быў госцем сустэречы, сцвердзіў, што без „Белавежы” не быў бы паэтам. Першы верш склаў у шэсць гадоў, пасвячы кароў:

*Бываітэ здоровы  
Пасітэ коровы  
А вас за тое*

Молоком напоят.

Другі — за намовай аднавяскіца Колі Кірызюка:

*Бу-тара-бум, бу-тара-бум*

*Як у Гандзі будэ дітія*

*Колька будэ кум!*

Пасля, будучы вучнем Пачатковай школы ў Орлі, Швед пісаў на польскай мове. За саветаў — па-руску. Яшчэ ў 19 гадоў пісаў пад Пушкіна.

— Каб не „Ніва”, я перастаў бы пісаць, бо ведаў, што ў польскай мове не праб'юся.

Творчасць на беларускай мове дала В. Шведу пачуццё закаранеласці ў родным краівідзе, клімаце. Да гэтай пары паэт выдаў 11 зборнікаў вершаў, прытым „папаў пад беларускія стрэхі”.

\*\*\*

Цікавы пункт гледжання выказала прафесар Тэрэса Занеўская, даследчыца літаратурнага аўтарства.

— „Белавежа” была інспірацыяй для ўзбуджэння польскага літаратурнага руху ў Беластоку. Першы паэтычны альманах у пасляваенны перыяд, у рэгіёне — гэта менавіта выданне „Белавежы” „Рунь”. Праз „Белавежу” правінулася больш за сто аўтараў, сярод іх знамянітасці: Артымовіч, Яновіч, Шаховіч, Чыквін, Барскі... Нядайона я працягала ў беларускай прэсе, што XX стагоддзе ў паэзіі адкрываецца прозвішчам Максіма Багдановіча, а канчаецца на Надзеі Артымовіч, — канстатавала прафесар Занеўская.

Прысутныя, у большасці супрацоўнікі Кафедры беларускай культуры, атрымалі ў падарунку кніжнае выданне Георгія Валкавыцкага „Віры”. Традыцыйна падвялі беластоцкія студэнты (што шчыра здзіўляе); беларускія чацвяргі — самая цікавая культурная падзея апошніх гадоў!

Ганна КАНДРАЦЮК  
Фота аўтара

Люблю я глядзець, як арол з вышыні...

## На хвалях часу і прасторы

Дзмітры Шатыловіч, адзін са старэйшых сяброў Беларускага літаратурнага аўяднання „Белавежа”, аўтар „трайдышыні” і плённы, не заўсёды цешыўся асаблівым захапленнем тых калег і чытчою, якія маюць у пашане пазію „высокую” ды „сучасную”, падразуміваючы пад гэтым лірыку „чыстую”, „мастацтва дзеля мастацтва” ды розныя фармальныя выгібасы. Такія вершы, якія нават загалоўка не маюць, толькі, скажам, зорачкі, а чытак можа, калі зможа, зразумець у творы што хоча. Ніўскі чытак, на „якога” спасылаецца ў сваіх разважаннях, напрыклад, адвечны карэспандэнт Панфілюк, такіх вось вершай не любіць, бо не разумее, нашто аўтар такія піша і для каго яны друкуюцца...

Пакуль апошні зборнік Дз. Шатыловіча *Хвалі часу*\* называць можна кнігай запісаў з падарожжа па свеце і ўласнай

вялічкай кніжачкі, асабліва такі, які не вельмі арыентаваўся ў геаграфіі ды культуры, набывае новыя веды. Узбраўшася вось паэт на Каспровы верх на канатнай дарозе, захапляеца панарамай, адной рукой паказвае Кузніцу, другой Закапанэ, а тамака ўжо і славацкіх хрыбет, і паведамляе, што быў ў *падножжжы Казбека*, і здалёк *Джамалунгмы* (Монт Эверест) убачыў вянец, і адразу можам даведацца, што тая Джамалунгма, найвышэйшая вяршыня Зямлі ў Гімалаях мае якраз 8 848 м. І гэта прака Капенгаген, Індыю... И бачым, чым кіруеца паэт у жыцці: *любоў да хараства*. І тая любоў, як сцвярдждае ён у аднайменным вершы, чалавеку дала *энергію, апору, дзяліны сэнс яго багатага жыцця...*

*З любоў да хараства ён будаваў  
палацы,*

*Глядзеў за чысцінёй, ахайваў  
родны храм.*

*Любоў да хараства — то стымул  
чаяжскай працы,  
Якую аддаваў ён Богу ці багам.*

І не здзіўляешся таму захапленню сціплага чалавека, папраўдзе *самотніка*, які ўсё жыццё сам будаваў, пладамі тae працы і натхнення іншых, тым больш людзей іншай культуры. І не здзвішся, што сярод тых „падарожных вершаў” трапілі „публістычныя” — пра тое, „что такое хорошо, что такое плохо” (яны найчасцей як плахта на быка для мроých пра „чыстую паэзію”). Пра барацьбу добра са злом, пра шчаслівую краіну, пра паганасць распusty, манію вялікасці і самалюбства, і пра... фарбаваных жанчын, якія вельмі паэту не да спадобы. Найбольш шкада яму таго, што маладосць мінула, час такіх хуткаплынных. І таму тое, што стаіць, здаецца, вечна, пабудавана рукою чалавека захопленага хараством прыроды, праўды і любові, Дзмітры Шатыловіч увекавечыў у беларускім слове.

Міра ЛУКША

\*Дзмітры Шатыловіч, *Хвалі часу*, Бібліятэчка Беларускага літаратурнага аўяднання „Белавежа”, кніга трыццаць першая, Беласток 2000.

## Усмешкай дзякавалі за турботы

Епіскап Гайнаўскі Міран, праваслаўны свящэннік і бурмістр Анатоль Ахрыцюк 21 студзеня 2001 года прысутнічалі на „ёлцы”, арганізаванай Інстытутам праваслаўнай культуры, Гайнаўскім аддзелам Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія і Брацтвам праваслаўнай моладзі ў Беларускім музее ў Гайнаўцы.

Прысутных прывітаў дырэктар Інстытута праваслаўнай культуры, пратаіерэй

класа Падставовай школы н-р 6 у Гайнаўцы, якіх рыхтавала настаўніца Аліна Несцярук. Пазней дзеці і іх бацькі запрошаны былі на пачастунак, а ў зале кіно началіся гульні і конкурсы. Калі прыйшлі Святыя Мікалай, дзеткам, каб атрымаць падарункі, трэба было спяваць калядкі і гаварыць вершы.

— Да „ёлкі” рыхтаваліся мы ўжо раней. Два дні калі даваў разам з айцамі Славамірам і Мікалаем. Частку каляды прызначылі мы на падрыхтоўку пачастунку, конкурсны ўзнагароды і пада-

рункі. Вялікую фінансавую дапамогу атрымалі ад гарадскіх улад, за якую купілі палову падарункаў, — заяўві старшыня Праваслаўнага брацтва Ян Андроюк. — Калі глянцу на задаволеных дзяцей, аж хочацца арганізаціа такія мерапрыемствы. Усмешкай дзякавалі нам за ўсе турботы.

Два тыдні раней Брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія і Інстытут праваслаўнай культуры арганізавалі „Куццю” для адзінокіх з усіх гайнаўскіх прыходаў.

Аляксей МАРОЗ



Сцэнка „Расспяванага Гарадка”, дзякуючы якой самадзеініцы заваявалі першае месца.



„Арэшкі” з Арэшкава (другое месца).

## Гвядда і каляда

[1 ♂ працяг]

А „Васілёчкі” з Бельска (кіруе Мікалай Мяжэнны) і „Асенні ліст” з Гарадка (кіраўнік — Юрка Астапчук) ледзь змясціліся на сцэне „Цэховай”, так мно- га было каляднікаў.

Што датычыць гвядз, дык гэта спра- ва індывідуальная. Мне найбольш спа- дабаліся дзве — „Незабудак” з Кураша- ва (бела-сіняя, толькі з далікатнымі чырвонымі кветачкамі) і „Асенняга лі- ста” з Гарадка (быццам металічная, скромная кшталты, з надпісам: „Хры- стос нарадзіўся”).

Што датычыць дзетак, дык добра выступілі не толькі „Лісічкі”, але і аба- яльны каlectvу прадшколля нумар два з Гайнаўкі, які праспявяў дзве калядкі, і каlectvу з падставовай школы (V-VI класы) у Аўгустове каля Бельска пад кі- раўніцтвам Ірэны Хадакоўскай. Гэты каlectvу падрыхтаваў сцэнку размовы елачкі з дзецьмі (елачка — Эвеліна Вышкоўская з пятага класа).

Праз паўтары гадзіны пасля закан- чэння цэнтральных элімінацый Сцяпан Копа зачытаў у сядзібе ГП БГКТ ра- шэнне журы.

## Ёлачка з Брацтвам

Цэнтр праваслаўнай культуры ў Бе- ластоку 28 студзеня г.г. зарыўся ад дзят- вы, запрошанай на „ёлачку” царкоўным Брацтвам трох святых іерарха Васілія Вялікага, Георгія Багаслова і Іаана Зла- тавуснага. Былі сярод іх дзеткі і моладзь з маламаёмасных сем'яў, таксама і дзеці братчыкай і іх сяброў. Гульні пад музы- ку перапляталіся з конкурсамі па рэлігій- най тэматыцы, у якіх дзеці маглі пака- заць свае веды з гісторыі хрысціянства і сучаснасці праваслаўнай Царквы. Дзе-

сярод дзяцей і маладзёжных каlectvу выступілі першае месца падзялілі каlectvы з прадшколля нумар два ў Гай- наўцы (кіруе Вера Акачук) і каlectvу „Знічка” з Гайнаўскага беларускага ліцэя пад упраўленнем Бажэны Ляўчук, другое месца занялі „Каласкі” з Беластока пад кіраўніцтвам Алы Ка- менской.

Як мы ўжо адзначалі, каlectvу „Лі- січкі” (у цэлым) атрымаў спецыяльную ўзнагароду.

Што датычыць дарослых каляднікаў, дык першае месца падзялілі „Расспяваны Гарадок” (кіруе Ніна Цыванюк) і „Цаглінкі” з Ляўкова (кіруе Ірэна Лапінскую), другое — „Крыніца” з Беластока і „Арэшкі” з Арэшкава (кіруе Надзея Грушэўскую), трэцяе месца — „Асенні ліст” з Гарадка і „Журавінка” з Агароднічкаў (пад кіраўніцтвам Ніны Аўгустыновіч).

Вылучэнні атрымалі каlectvы з Чыкоў („Чыжавяне”, кіруе Міхал Аў- хіменя), Козлікай („Рэчанька”, пад упраўленнем Алы Каменскай) і Краснага Сяла („Красуні”, кіруе Валянціна Мар- ціновіч).

А на канец усталі Люба Гаўрылюк, якая стварыла каlectvу „Рэчанька” і співае ў ім, і сказала: „Няхай сабе мы атрымалі толькі вылучэнне, але мы і так, куды не заедзем, дык толькі і чу-

ем, што мы найлепшыя”. Ясна. Сцёпа Копа ж сказаў, што ўсе каlectvы найлепшыя, а некаторыя нават узна- гароджаныя.

Ада Чачуга

Фота Сяргея Грынявіцкага



Дзеткі з Гайнаўскага прадшколля нумар два занялі першае месца сярод дзіцячых каlectvу.

## Ваяводскае калядаванне

Ваяводскі асяродак анімацыі культуры, Гайнаўскі дом культуры і Фонд „Царкоўная музика” арганізавалі 28 студзеня 2001 года ў Гайнаўцы XXI Ваяводскія спатканні калядных каlectvу, у якіх удзельнічалі каля трыццаці праваслаўных і каталіцкіх групп каляд- никі з Падляшскага ваяводства.

Вядучыя Барбара Паходльска з ВААК і Мікола Бушко з ГДК прывітальні каляд- никі, публіку і конкурсную камісію (ўзначальваў яе прафесар Ежы Сьрудкоўскі). Першымі выступілі каляднікі з Гайнаўскага павета, якія спяваліся ехаць на Раённы аглід Фестывалю „Бе- ларуская песня”, які ў той сам дзень ад- бываўся ў Кляшчэлях.

Калядаванне пачалі дашкольнікі з Самаўрадавага садка № 2 у Гайнаўцы, якія прыгожа спявалі на два гала- сы. Дзеткі выступалі таксама на агля- дзе ў Беластоку, дзе занялі першае мес- ца (глядзі здымак вышэй). Дзяўчата са „Знічкі” спявалі прыгожым трохгалос- сём, а „Лісічкі” прыцягнулі ўвагу він- шавальнымі і развітальнымі словамі і ка- лядкай, з якой сыходзілі са сцэны.

Сярод дарослых праваслаўных групп выступілі каляднікі з Арэшкава, Кура- шава, Старога Ляўкова, Орлі, Гарадка, Бельска-Падляшскага, Краснага Сяла і Гайнаўкі. Каlectvы найчасцей спява- ли калядкі на мясцовых дыялектах. Усе выступалі ўпрашчаныя і з гвядзамі. Некаторыя группы спявалі пад акампане- мент акардэона або баяна. Каляднікі

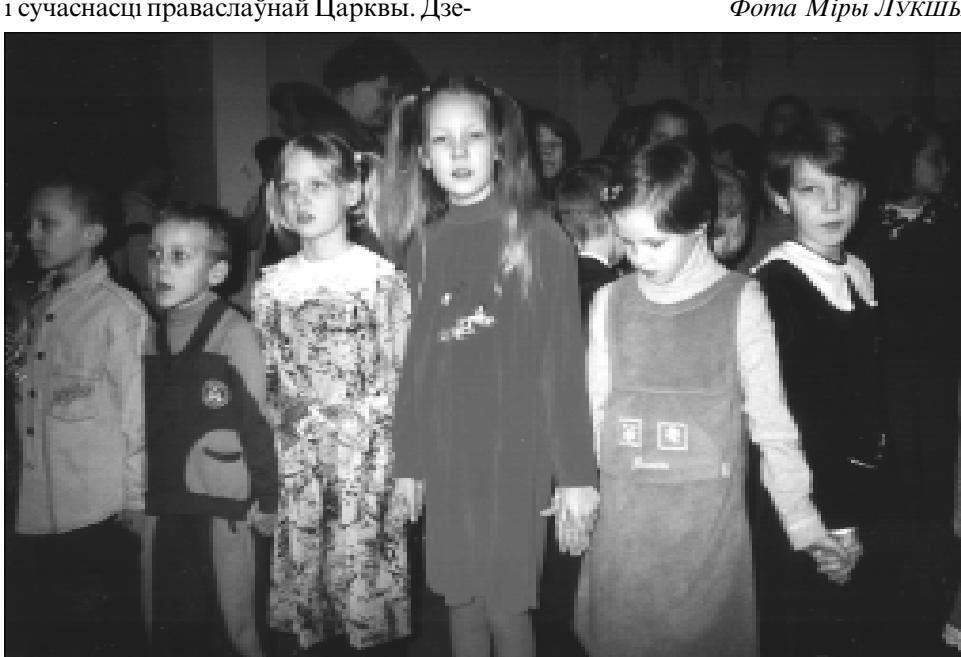
з Краснага Сяла паказалі кароткую сцэнку з віншаваннямі для нована- джанага дзіцяці. Вучні з лялечнага тэатра „Байдусь” пры ГДК прадставілі сцэнку „Кароль Ірад” на беларускай мове.

Кatalіцкія каlectvы калядавалі з шопкамі, ясэлкамі, гвядзаю і казою, паказвалі „Гэроды” або кароткія тэатральныя сцэнкі.

— Наша радасць і годнасць — да- школьнікі і вучні з „Лісічак” і „Знічкі” — вельмі прыгожа спявалі двух- і трох- галоссем, а дарослыя каляднікі прыгро- моўваліся трохдзёнага калядавання. Спей ўсіх старэйших каляднікі быў на высокім узроўні і цяжка вылучыць сярод іх найлепшых, — сказаў член конкурс- най камісіі Сцяпан Копа. — Цікавай тэа- тральнай пастаноўкай быў „Кароль Ірад” тэатральнай групы „Байдусь”. Ад- нах, у нас, на Беласточчыне, не калядавалі праваслаўныя „Гэроды”, хача на Бе- ларусі сустракаўся гэты звычай, пераняты ад католікаў. На Беласточчыне най- часцей калядавалі з гвядзай, зредку хадзілі з казой, конікам або дыняй, якая была заслонай ад ветру для свечкі. Былі спробы калядаваць з гармонікам або скрыпкай, але на марозе цяжка было рэ- алізаваць гэтую ідзю.

Пасля калядавання каlectvы атры- малі кароткія ўступныя інфармацыі аб сваіх выступленнях. Камісія, пасля дэ- талёўкі ацэнкі, даручыць свае рашэнні ўсім выступающим.

Аляксей Мароз



У сяброўскім коле.

# Голаду больш чым фронту баяўся

Успаміны Уладзіміра ТАМЧУКА,  
жыхара Дыдулёў Арлянскай гміны,  
народжанага 20 студзеня 1923 года.  
(заканчэнне; пачатак у 4 н-ры)

## Прыход саветаў

Нейкі час мінуў і ў ту жвіроўню — гранаты. Набеглі рускія: чорныя, абмазаныя, у ватоўках, Адзін паклікаў мяне і гадзіннік забраў; але і я той гадзіннік быў забраў. Спытаў нас, ці дакументы маем. Хлопцы не мелі, а дзяўчыны *арбайтскарты* мелі. Іх ужо ў канюшню заганяюць, на гвалт. Мы сваіх дзяўчын вырвали, а тых пачыгнулі.

Мы пайшлі з палякамі. У лесе агні. Мне кажуць, каб я спытаў дзе фронт. Заходжу:

— Здравствуйте! — кажу.  
— Здравствуйте.  
— Товарищи, а где фронт?  
— Нашто тебе?  
— Бо нас освободили и не хотем по-

пасть к немцу.

Я пагаварыў з імі і збіраюся вяртацца:  
— Спасибо, до свідання.

— Нет, ты задержан!

Зрабілі мне вобышк, а я сказаў, што я не адзін і тых прывёў. Адзін дзяўчын у палатку кліча, а яны не! Зрабілі нам рэзвію і сказалі, што на зборны пункт адвязуць. Мы задаволены, далі нам хлеб з надвое раздзертага жыта, каву, цукар.

Завезлі нас у падвал. Мы сядзімо, пытаем ці есці ёсць.

— Вас, уласаўцаў, пастралаць толькі! — адказалі.

Пасля загналі ў кухню і суп прывезлі, то хто дастаў, а хто і не. І на зборны пункт гоняць:

— Вот, ребята, мы хотем отдельить нации чтобы не везти в Россию поляков или французов.

Некаторыя палякі папісаліся беларусамі, бо думалі, што так лепш будзе. А беларусаў у лазню, абвучылі, і на фронт. У штабе сказали:

— Вот ребята, мы вас освободили. И вот другие такие как и вы ожидают освобождения и мы пойдём их освобождатъ.

Далі нам па чарцы гарэлкі, амуніцыю, гранаты. Наступаем. Сустракаем танкі, я адзін запальнаю гранатаю падпаліў. Як на Кёнігсберг наступаў, то з сарка чалавек нашай роты асталося толькі восем.

Каля аўтастрады, што з Кёнігсберга ў Берлін, фабрыка стаяла і нам загадалі яе ўзяць. Мы не далі рады і запалілі яе. І як стала ўсё гарэць, то тады немцы белы флаг вывесілі.

Калі наступаў на Пілаў, мяне раніла ў нагу і плячи і я трапіў у палявы шпиталь. Пасля выдалі мне *справку раненія* і на транспорт у Японію пасадзілі. Транспорт у Граеве спыніўся, я ўшёк і дадому прыйшоў.

## У Дыдулях

Прыйшоў дадому, а тут нічога няма, усё спалена, толькі некалькі будак стаяла. Бацькі выехалі ў Расію. А я ў Расію не паеду, бо мяне яны добра „накармілі”. Там голад не меншы як тут, а я голаду больш ад фронту баяўся. Кожны мяне на работу кліча. Як памагаю цэлы дзень, то есць дадуць, а калі гадзіну-дзве, то няма каму даць.

Настройвалі мне дзяўчын, а я ж хаты не маю... І як жаніўся, то з чужой хаты ў чужых *пантофлях* выязджаў. У жонкі ў Алекшах старая хата была: пяць гадоў там жылі. Пасля пазыку браў і стаў будавацца. Тады працэкт *бардзо* малы быў, а мне першынство далі, бо я ў Германіі быў.

Бацькоўскую зямлю абраўлялі дружгі і мне не давалі. Думаў у *Прусы* ехаць. Пайшоў я з солтысам у гміну ў Кляшчэлі. Там паклікалі сакратара і ён загадаў зямлю па бацьку на мяне перапісаць. І пасля, калі я ў калгас запісаўся, то тую зямлю ў калгас аддаў, а калі калгас раскідаўся, то я тую зямлю назад забраў.

А калі пасля ПІГР тут арганізавалі, то ту зямлю ПГР забралі, бо бацькава, а бацька ў Расію выехаў. І я тады купіў дванаццаць гектараў, а цяпер часць *да жонду* здаў.

Задумаў я чпол тримаць, а жонка з цешчай не дазваляюць. Умець трэба, кажуць. А я, як яшчэ сам жыў, бульбу садзіў, жыта сеяў і крыху курэй тримаў. Пасля купіў свінню і яна апарасілася і ў мяне стала восем парасяят. І калі я іх падгадаваў, то за адну свінню рашыў чпол купіць. Паехаў я ў Сакі да Шаховіча, у яго пасека была. Ён скажаў цану, а ў мяне столькі грошай не было. То я ў Сухавольцы да Казімерука паехаў і ён мне паламаны вулей працядаў і абяцаў дапамагчы. Прывёз я той вулей, а мяне карцела, каб заглянуць. Я заглянуў, а чполы мне як далі! Я адразу накрыў іх і падумаў: так як бабы казалі, так і будзе. Я да ччаляроў у Алекшы. Добра, як накрыў, сказаў мене. І той Шурка з Сухавольцаў прыехаў і ўсё мне паказаў і я чпол ад 1953 да 1998 года тримаў. І так навучыўся, што і з дрэва, і з-пад падлогі ўмей здымамаць рой.

## У калгасе

Пасля вайны агітавалі ў партыю; гварылі, што каня, абутак, лахі дадуць, а непартыйныя не дастануць. Ну то мы тут на тых коней і папісаліся. То хто *ланоўку* дасць, таму і конь, а беднаму *ніц*. Пасля прыехаў інструктар з Бельска і трох дні нас угаворваў: „Хочаце, не хочаце, а калгас тут мусіць быць!” І так у 1949 годзе папісаліся. А хто не калгаснік, таму дарогі зааралі.

Мяне паставілі *абаровы*, бо я ў Германіі каля быдла быў. То я з сямі штук, як начыналі, давёў пагалоўе да шасці-дзесяці як распускалі калгас. Быў перадавіком гадоўлі, мяне на трывалу нават бралі, „Бронзавы крыж заслугі” далі.

У мяне ў Алекшах пасаг быў і я там каня ўласнага тримаў. І мяне з пар-

тый і на сход клічуць, чаму я так раблю. То я там і бразнуў той партыйны билет; пасля не адзін так зрабіў. І я, як сваё меў, то будаваўся і ў мяне было, а ў калгасе не было. Цяпер кажуць: Бяды! Але калі б калгас быў, тады была б бяды!

Ворчык раз шукалі, а нейкі інструктар кажа:

— Чаго шукаць? Засеяць гектар ворчыку, хай растуць!

Пасяялі конскі зуб. Расце, а асот аж да неба. Мае цяляты як уцяклі, то ледзь у тым асаце знайшоў. Скаслі, прывезлі пад абору; крыху конскага зуба было, але напісалі, што вельмі добры ўраджай.

За днёўкі сена давалі. То той, што ў полі робіць, мала днёвак меў, бо часта палавіну запісвалі, або нават і адпісвалі. А тым, што ў *бюры* сядзяць, поўныя днёўкі ідуць; мяне таксама поўныя днёўкі пісалі. І пасля той, што рабіў, найгоршую капіцу меў, а тая, што ў бюро сядзелі фурамі сена вазілі.

Хто ўкраў, той тое і меў. А хто сабакаваты быў, таго недзе адсыпалі, а самі насыпалі і пілі. Як чаго ў складзе бракавала, то я на кароў спісваў.

Чалавек карову ўздутую да ветэрынара прывёў, а ён кажа, што літр спірту трэба, на лякарства. Ён жонку па спірту паслаў, яна прынесла і мы заміж спірту карове крыху вады далі і ветэринар нейкі ўкол, а спірт той пасля са- мі распілі.

Калі настаў Гамулка, калгас раскідаўся. Усе баяліся быць у ліквідацыйнай камісіі, а я згадзіўся. Ялаунік і бычкоў папрадавалі на месцы, а кароў я ў Бельск ганяў — там людзі раскупілі; кароў, якіх мы купілі па трох тысячам зл., прадалі па пяць тысяч. А калі я вярнуўся з Бельска, то ў аборы ўжо ніводнай конаўкі не было. Самаход „Люблін”, які купілі за 80 тысяч злотых, прадалі за 120 тысяч. І грошай набралі столькі, што з банкамі разлічыліся і яшчэ на днёўкі асталося.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

## Якія мы людзі

# Смятана

Дзень быў шэрый і мокры. Рэшткі снегу перамяшаліся з грязю, і ўсё гэта заставалася на абутку. Я ўздыхнула з палёгкай, бо зрабіла пакупкі на трох дні, і ўставіла самаход у гараж. Цягну ўсё ў хату, ужо ўзышла на ганак перад блёкам, бачу, бяжыць да мяне незнаёмая жанчына з дзвіном сумкамі ў руках: ні то з горада, ні то з вёскі, ледзь за рукаў мяне не хапае. Чакайце, просіць яна, чакайце! Мо вам смятана патрэбная??

Ну, чакаю, з пакетамі ў руках. Што тут граха таіць: люблю добрую смятану, хаяці дзесьці я чытала (ці не ў Клімушкі), што хочаш быць здаровым — смятани не еш!

Жанчына паставіла свае сумкі на ганак. Адна ўжо была пустая — ўсё прадала з яе. У другой было яшчэ поўнае вядзера, — жанчына зняла з яго нейлонавы мяшок ад нейкай вонраткі. Смятана выглядала прыгожа.

Люблю пагаварыць з вясковымі людзьмі, калі купляю ў іх часам яйкі ці грыбы. Адкуль жа гэта смятана? — пытаюцца і цяпер. З Тыкацінскай парафіі, ахвоча адказвае мне жанчына. О-о, кавалак дарогі, кажу.

Прабуйце, сказала яна, трэба ж спрабаваць. Пальцам прабуйце, дадала яна канфідэнціяльнім тонам, ніхто не бачыць. І, даючы мне прыклад, сама ўсадзіла свой здарожаны пальц у вядзера. Смятана вынервавалася. Схапіла мяне за ўказальнік пальца правай рукі і ледзь не ўсадзіла яго ў вядзера са смятанай. Я пальц утримала ў паветры, але яна сваёй рукою так пляснула па смятане, што яна пырнула і мне на далонь. Баба асця-

рожна разгледзелася па баках: дзякую Богу, ніхто не бачыць.

Мяне ўзарвала. Калі ніхто не бачыць, кажу, дык і нарабіць у смятану можна, га? А я жа наконт Бога ў сэрцы??!

Мне ўспомнілася, як часта бабуля Даміцэля расказывала пра адну з сваіх суседак, якая злівала малако ў начоўкі, у якіх купала дзіця, а пасля паласкала пляёнкі. Ого-го! Казала бабуля, што калі ехала яна ў горад прадаваць тое малако, дык так ужо выфранціца — белая хусточка на галаве, чысценкі паркалёвы касцюмчык, быццам на смерць хаваны, надзене, ну, і хто б тут падумаў, што тое свежае малако не каровіным вымем пахне, а можа дзіцячымі сікунамі.

Не ведаю, што на мяне напала, якой сілай валодала гэта жанчына (цыганкай жа, здаеща, яна не была), але я паддаблялася ёй без пратэсту. А яна сказала: Хадземце ў хату! — і я падняла свае сумкі і павяла яе да сябе.

Я адамкнула дзвёры, і мы з жанчынай увайшлі ў кватэру. Я думала, што жанчына разложыцца з гэтай смятанай на маразілцы, якая стаяла ў пярэдняй. Навошта ж будзе члапаць бруднымі ботамі па белай у ружачкі падлозе на кухні, калі толькі ўчора была ўборка. Але жанчына ведала сваё. *Не крэмтуцеся*, сказала яна, ва ўсіх тое самае, вядзіце на кухню! Няма чаго саромеца.

Просіць яна мяне, каб я вяла яе на кухню, а ўжо ж бачу, разлажылася са сваім дзвіном бруднымі сумкамі на чысценкім парапене. Здымаете смятана заплямлены кавалак нейлонавага

мяшка. Ага, бачу, нешта ёй не спадабалася, калі яна глянула на гэты нейлон. Убачыўши нажніцы, якімі мы адчыняем малако ў пакетах, схапіла іх і абрэзала кавалак нейлону з бруднай плямай. Дзе кубэл? На месцы, кажу, і адчыняю ёй дзвёры пад ракавінай.

Давайце слоік! — загадала незнаёмая, а я рабіла ўсё пад яе дыктоўку, як нейкі аўтамат. Дала слоік, заплаціла...

Ралтам мая госця ўспомніла пра гігінус: А дзе ў вас лазенка? Рукі хачу памыць. Я адчыніла ёй дзвёры ў лазенку. Жанчына на нейкі час разглядала ўсё, пасля хлюпнула на руки ў кухні вады. Не шкадуйце вады, у нас няма вадамераў, сказала я ёй і пабегла ў спальню па чисты ручнік. Дарма! Мая „госця” ўжо выцірала руکі майм купальнім ручніком, які сушыўся на шнурку пасля ранішняга душа.

Жанчына хуценька сабралася і падпраціла ў мяне пратэкцыі ў наступных пакунікоў. Я паказала кватэры, дзе маглі б купіць у яе смятану.

А мо я зрабіла мядзвежую прыслугу тым людзям? Тая ж смятана як стала мне тады ў горле, так і стаіць да сёння, хаяці мінуў ужо тыдзень. Нікому не заўраю ёю суп, не падам да бліноў і не зрабию салаты. І... не спрабую сама.

А ўсё ж шкада выліць. Дванаццаць злотых! Мо варта было б нейкую булку спячы на смятане... Усё ж вочы яе не будуць бачыць. Мо нехта мае якісьці рэчэпт, дык прашу, прышліце!

Дальбог, не напісала б я гэтага тэксту, калі б не ўзяла ў рот лімон. Моташна!

Ада Чачуга

# Музейны фонд

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні на пабудову музея (у польскай і замежнай валютах) просім пералічваць на рахунак: **РКО ВР Oddział w Hajnówce, nr konta: 5627-5454-132.**

Жыхары Беларусі могуць уплачваць ахвяраванні на рахунак **141713** у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

## Спіс чарговых ахвяравальникаў:

4 972. Дары са скарбонкі .....	78,00 зл.
4 973. Іаланта Вішнеўская (Гайнаўка) .....	10,00 зл.
4 974. Уладзімір Пятрочук (Гайнаўка) .....	30,00 зл.
4 975. Зінаіда Навіцкая (Бельск-Падляшскі) .....	20,00 зл.
4 976. Ілья Агіевіч (Орля) .....	50,00 зл.
4 977. Аляксандр Харкевіч (Гайнаўка) .....	22,00 зл.
4 978. Аляксей Мароз (Гайнаўка) .....	10,00 зл.
4 979. Наталля Герасімюк (Гайнаўка) .....	30,00 зл.
4 980. Уладзімір Васілюк (Гайнаўка) .....	10,00 зл.
4 981. Ян Алексяюк (Гайнаўка) .....	10,00 зл.
4 982. Члены Прэзідымума ГП БГКТ .....	51,00 зл.
4 983. Дары сабраныя ў скарбонку ў Музеі .....	95,40 зл.
4 984. Дары сабраныя ў скарбонку ў Музеі .....	54,00 зл.
4 985. Ян Карпюк (Рудуты) .....	10,00 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: **Społeczny Komitet Budowy Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. 3 Maja 42, tel. (085) 682 2889.**

# ВЕР – НЕ ВЕР

У май сне, Астроне, дзея адбываецца ў Зблудаве. Нейкая жанчына — высокая, у блакітнай сукенцы, прыгожа выглядае — ідзе на чале паходу, прыгожа выглядала?! Паход жа выйшаў з касцёла, а касцёл у сне абазначае смутак. Тыя людзі, якіх было многа і ішлі яны ў паходзе непасрэдна за гэтай жанчынай, могуць абазначаць для цябе пэўную залежнасць ад іншых людзей ці спраў, страту самастойнасці. А харугвы і крыж таксама смутак абазначаюць.

Адзінае, што можа абазначаць для цябе нейкае пацяшэнне, гэта тая блакітная сукенка жанчыны. Блакіт — колер міру, згоды.

Астронку! Дальбог, ніколі мне такі сон не прынісці. І, кажу табе, ні па крамах не хадзіла я, і не аглядала нічога ў ніякай сяброўкі, а вось ж ўсю ноч сніліся мне матэрыялы. Матэрыялаў было шмат, адзін быў прыгажэйшы за другі. Яны пераліваліся, мяняліся пундукі і адценнямі. Быццам

я хадзіла па крамах і складах і любавалася імі.

АННА

Яся! Ну, і што з таго, калі тая жанчына, якая ішла на чале паходу, прыгожа выглядала?! Паход жа выйшаў з касцёла, а касцёл у сне абазначае смутак. Тыя людзі, якіх было многа і ішлі яны ў паходзе непасрэдна за гэтай жанчынай, могуць абазначаць для цябе пэўную залежнасць ад іншых людзей ці спраў, страту самастойнасці. А харугвы і крыж таксама смутак абазначаюць.

Адзінае, што можа абазначаць для цябе нейкае пацяшэнне, гэта тая блакітная сукенка жанчыны. Блакіт — колер міру, згоды.

Анна! Твой сон гаворыць за тое, што чакае цябе цудоўнае і выгаднае падарожжа. Гэта прадвяшчаюць нават звычайнія матэрыялы, а што ўжо гаварыць пра тыя, што табе прыніліся — цудоўнай прыгажосці, нязвыклія. Цешчуся разам з табою.

АСТРОН

# Не памірай ад наркотыкаў!

З такім заклікам 17 студзеня г.г. звязнуўся па тэлебачанні Марк Катанскі. Важак МОНАРа сігналіць на трывогу: „Паталагічная з’ява пашыраецца ашаламляльнымі тэмпамі. Круг па-кутуючых ад наркотыкаў пашыраецца і дасягае двух мільёнаў людзей. Белая смерць збірае плён. Зараз вядзенца прафілактычная дзейнасць у 157 пунктах. Аднак самае трывожнае, што зніжаецца ўзрост наркаманаў. Па наркотыкі выцягваюць руکі нават трывагацігадовыя падлеткі. „Страшна глядзець, — гаварыў Марк Катанскі,

— як у цябе на руках памірае пятнаццацігадовы хлапчук, а ты адчуваеш сябе бездапаможным”.

У 95% выпадках дрэнная звычка пачынаецца з марыхуаны. Падлетак не ўяўляе, якую крыўду наносіць ён здароўю. Тому бацькам і настаўнікам трэба мабілізаваць усе сілы, каб у належныя спосаб заняцца моладдзю. Нельга пакідаць іх на волю лёсу. Бацькі павінны ведаць усё аб сваім дзіцяці: з кім яно сябре, дзе праводзіць вольны час. З маладымі трэба больш гаварыць аб дрэнных звычках. Настаўнікі павінны арганізацца больш вечарынак і дыскатэк у школе, мець вока на паводзіны вучняў.

У прафілактычную дзейнасць павінна ўключыцца, на думку шэфа МОНАРа, усё грамадства. Спалучайма тады нашы рукі ў адзін магутны ланцуг, які адгародзіць маладых ад дрэннай звычкі наркаманіі. Толькі супольнымі сілами дасягнем мэту!

(ус)

Hurtownia zniczy „Luiza”  
zaprasza do współpracy.  
Apotowy skład znica „Luiza”  
zaprasza da sypialnicy.  
ul. Scalenowa 34, Białystok  
tel. (+48 85) 653 39 16

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,  
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-

Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффран.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Teksty nie zamówionych redakcją nie zwra-

ca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie za-

mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie

ponosi odpowiedzialność.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenume-

ratę na II kwartał 2001 r. upływa 5 marca

2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na

terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r.

wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką

za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotni-

czą Europą — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk.,

Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyj-

muję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybu-

bucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa

nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa

11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redak-

cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy-

nosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wy-

syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10

(kwartalnie — 53,30); pocztą lotniczą: Eu-

ropa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Środk.,

Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Az-

ja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70

(100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Progra-

mowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul.

Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Od-

dział Białystok, 11101154-401150015504.

# Баль, якога не было



Абразок з 1 кастрычніка 2000 г., калі ў „Крышталі” быў наладжаны першы беларускі абел.

Мы рабілі, што маглі: пісалі, заахвочвалі, скантактавалі кіраўніцтва гатэля „Крышталі” з калектывам „Лідэр”, хвалілі ініцыятыву аддзела маркетынгу, які вырашыў наладзіць баль у сувязі з сустэрчай Новага года па старым стылі.

Праўда, мы падказвалі, што варты было 13 студзеня як на пачатак наладзіць беларускі вечар з беларускай кухняй (іншыя ж вечары — грузінскія, ўрэйскія, цыганскія — яны ўжо былі), з беларускімі касцюмамі і музычна-інструментальнымі калектывамі, які б іграў і спяваў беларускія песні.

Мы так стараліся разрэкламаваць гэта мерапрыемства (нават назвалі гатэль Цэнтра праваслаўнай культуры, дзе можна было б танца пераначаваць), пра Генадзя Шэмата напісалі ўсё, што ведаў, пачынаючы ад пасады дырыжора і музычнага кіраўніка Віцебскага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа і канчаючы цяперашнім пасадай гука-рэжысёра ў радыё „Рацыя” ды музычнай дзейнасцю ў калектыве „Лідэр”, выдадзенымі касетамі, новымі запісамі.

Мы так заахвочвалі ўсіх жадаючых узяць удзел у гэтым балі, што нават мінскія газеты „Голос Радзімы” (дзякуем за выпраўленне нашай рэдакцыйнай памылкі) перадрукавала мой артыкул „Баль у «Крышталі»” („Ніва” № 51 ад 17 снежня 2000 года) як вялікую сенсацыю. Пэўна, журналісты „Голоса Радзімы” не ведалі, што на Беласточчыне (і ў самім Беластоку) такіх баляў на-

ладжавацца даволі многа.

Яны маглі не ведаць, але кіраўніцтва „Крышталі” павінна было прынамсі чуць, што тут і тут баль арганізуецца. І... не за 700 злотых ад пары (месячны заробак не аднаго з нашых людзей), а за 200, 190, а нават і 120 зл. ад пары (у некаторых выпадках — са сваімі кошыкамі).

Ну, і не выйшла. Сапраўдных бізнесменаў, на якіх, відаць, разлічвалася „крышталёва” кіраўніцтва, у нас зацнадта многа няма, а калі б яны і былі, дык тым больш грашом не кідаюцца. А за 700 злотых пара можа някепска пражыць цэлы месяц. Таму, відаць, людзі з прапановы не скарысталі і простиаўшыся, таннейшае месца.

А трэба сказаць, што ахвотныя былі. Званілі, цікавіліся. Даведаўшыся пра цану, далікатна адкладвалі трубку. Калі кіраўніцтва гатэля вырашыла паправіць сваю памылку і зменшила цану ўступу на баль амаль удвая, было ўжо позна. Людзі павыбіралі сабе іншыя месцы. І не дапамаглі тых пару аў'яў на газет

# Ніўка



Мал. Яўгена ЦАРКОВА („Вожык”)

## „Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

У рэстаране афіцыянт да наведвальника:

— Спадар! Вы забыл заплаціць за гаўрэлку.

— А я на тое і піў, каб пра ўсё забыць.

\*\*\*

Жонка да мужа:

— Апамятайся! Як можна столькі піць?!

— Гэта па прывычцы. Мяне змалку кармілі з бутэлькі.

\*\*\*

Гутараць два сябры:

— Я на сваёй машыне пераехаў ужо пяць тысяч кіламетраў. А ты?

— Я дагэтуль дзве курыцы і адну кашку.

\*\*\*

Турыст просіца на начлег ва ўладальніцы курынай фермы.

— Не ведаю ці гэта мне выпадае, — адказвае ўласніца, — бо я тут толькі адна.

— Не бойцеся, я — джэнтльмен!

Рана гаспадыня паказвае начлежні-

ку сваю ферму. Турыст звяртае ўвагу, што пеўняў там больш, чым курэй.

— Толькі некаторыя з іх з'яўляюцца сапраўднымі пеўнямі, — тлумачыць гаспадыня. — Апошнія гэта джэнтльмены.

\*\*\*

Муж да жонкі:

— Калі абставіны прымусяць мяне прадоўжыць камандзіроўку, прышло табе ліст.

— Не рабі себе клопату. Я яго ўжо прачыталі. Ён у левай кішэні твойго фрэнча.

\*\*\*

Жанчына да дэтэктыва:

— Сачыце за маім мужам і ягонай кахранкай. І далажыце мне, што яна ўм бачыць!

\*\*\*

Маладая жанчына да ратаўніка на пляжы:

— У маёй кабіне сядзяць нейкія два мужчыны. Выкіньце аднаго з іх!

## Двухлітарная крыжаванка



9. Франческа, італьянскі кампазітар (1602-76), 11. узбекскі горад, 13. абаронца кордаўскага халіфата, Альмансор (940-1002), 14. вечар з танцамі, 15. стаўліца Ганы.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рапшэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 53 нумарам

Гарызантальна: Осла, Парыж, зломак, грот, жолаб, уцечка, маргарын, кагал, струмень, элеватар, імідж, бульбіна, калена, апора, руда, Бамако, атрад, карт.

Вертыкальна: салома, дынама, Сарагоса, Азгур, човен, чарка, балбатун, цыбуліна, крон, Глеб, сені, Лъеж, трубадур, Мапуту, дурман, саван, бераг, ларок.

Рашэнне: Багаты брат беднаму брату не рад.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко з Беластока і Мікалаю Савановічу з Навін-Вялікіх.

## Без пярсіёнкаў

Намовіў нас Астап Кулік на забаву. На баль для самотных. Ну, мы з Агатай не самотныя, але ж там на балі ў дакументы не заглядаюць, на пярсіёнак на руках не глядзяць... Но і глядзіць хто, ды хіба толькі той, што пару сабе шукае. И зусім нікому не смешна, бо большасць — немаладыя, але і трапляюцца зусім-зусім, і нябрыдкія, і нават з класам сярод гэтых самотных... Аж дзіву даешся — чаму такія файнныя людзі пары сабе не знайшли або згубілі сваю палоўку на шляху жыцця. Але кожны стараецца бавіцца як найлепш. Цэнтр Беластока, клуб, адпаведна з канцом тысячагоддзя, „Міленіум”, настрой робіцца таксама ўсё больш дэкадэнцкі. Кідаюцца разахочаныя кабеткі ў танец, дзядзькі пачырванелі. Вядома, кілішак таксама сваё робіцца. Гляджу, а мая Агата сцягае пярсіёнак з пальца. И нахабна мне прапануе: „І ты здымай. Дай, адчуем сябе сёння людзьмі вольнымі!”

Ну, калі б гэта я сказаў, думаю, то хіба ўчастілася б у маю белую чупрыну! Нават хапіла б падумаць толькі якую дурноту, дык мая Агата ў ту ю хвілю ўведала б, што пад маім чэрапам вярзенца. А калі сама?! Ну, несумненна, ці не чорт які тут падключыўся... Ну, калі хочаш... Знялі мы пярсіёнкі, Агата схавала іх у кішэнку блузачкі, якая на замочек зашпільваецца — каб не згубіць наша адзінае радзіннае золата. I рушылі мы абое „у Польшчу”. Нібыта гуляю, а ўсё мяне карціць — чаго гэта мая Агата так ахвотна пазбылася нашых „вязаў”. То ж мяне сілаю за сябе выдала, так старалася, каб я ў яе насмерць залюбіўся і ў загс пабег як апантаны, а цяпер вось так — у кішэньку?! Пасля сарака трох гадоў?! Штосьці тут яно непрыгожа папахвае! Ды што мне азірацца на Агату! Во якія бабкі на мяне заглядаюцца! Проста ловяць з маіх

вуснаў слоўца за слоўцам, а як накручаны сыплю кампліменты. Аж сам сабе дзівуся. А ўсё гэта нерви, нерви! Нават не ведаў, што так расхаджуся! Ну, Агатка!

Раптам бачу — няма мае паловы! Збегла кудысьці! Ану, з кім?! I я забегаў. Па ўсім клубе „Міленіум”. Але бачу і Астапа, і суседзяў з Бэма вуліцы, і знаёмую са Звежынецкай, а Агаты — ні гу-гу! Мо дахаты з кім паляцела! Ды не, паліто вісіць. То ж не пагналася б у адной блузачкі! Праўда, на вуліцы не марозна, ды мо яе так распаліла што! То ж такія кавалеры на паркеце! Не без прычыны тыя пярсіёнкі пахавала! Сумленная: і ты свой здымі! Каўарная баба! Добра ведае, што я хоць „у гэмбі” моцны, зубы ўмею загаварыць, але нахабна, тым больш сярод людзей з суседніх раёнаў горада, не буду падчапляць ніякое рапухі! I не буду знікаць так раптам пасярод забавы! Ну, можа на якую хвілінку-дзве, але не на паўгадзіны! Ну, што я тут буду кідацца як вар’ят! Што пра мяне хоць бы гэтые Астап падумае! Годзе, нап’юся як свіння. Мо забуду.

А тут раптам падыходзіць да мяне моя жонка з жыватастым ды лысым дзядзькам у шыкоўным касцюме.

— Ці памятаеш нашага Вандаліка? — перапыталася ў таго лупатага фіцэта мая прамяністая Агатка. — Гэты самы!

Я, той гэты самы, прыгледзеўся. То ж то Мікола Гусак. З часу, калі ў кіраўніках хадзіў, той касцюм адно яму астаўся.

А пярсіёнкі мы страдлі ў той вечар. Нейкім чынам яны прапалі з Агацінай таемнае кішэнькі. Пэўна мая жонка думала, што хтосьці меў добрыя намеры, калі гэтак шчыра туціўся да яе на балі для самотных.

Вандал Арлянскі

## Рок-гіт-парад

## РАДЫЁ РАЦЫЯ



У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыніць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпаник. Свае прапановы можаце да сылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Bialystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

**26 выпуск, 27.01.2001 г.**

1	5	157	Р.Ф. Брага, „Я бачу цябэ”
2	19	101	Фотаальбом, „Я нарадзіўся тут”
3	10	100	Кардон, „Званы”
4	14	96	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
5	3	92	Ріма, „Прывык”
6	8	91	Р.Ф. Брага, „Я чакаю”
7	1	89	Ріма, „Дакуль мы будзем”
8	2	74	Крыві, „Царкоўка”
9	4	58	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
10	9	57	Ілона, „Вядро”
11	17	56	Р.Ф. Брага, „Сляпы”
12	7	51	Н.Р.М., „Катуй-ратуй”
13	16	50	Р.Ф. Брага, „Паўночны блюз”
14	15	44	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
15	—	41	Н.Р.М., „Мы жывем някепска”
16	—	40	Кардон, „Айчына”
17	—	38	Н.Р.М., „Катлет-матлет”
18	12	33	Зэт, „Гэй, славяне”
19	—	32	Н.Р.М., „Простыя слова”
20	20	31	А. Памідораў, „Няміга”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.